

תמצית הש"ס

לפרטים - 0527692282

כריתות ו. - מעילה ח:

סימנא מילתא - הרוצה לדעת אם ישלים שנתו, ידליק נר בעשרת ימי תשובה בבית שאין בו רוח, ואם ידלק השמן עד הסוף זה סימן שישלים שנתו. והרוצה לדעת אם יצליח בעסק, יגדל תרנגול, ואם הוא שמן וטוב זה סימן שיצליח. והיוצא לדרך ורוצה לדעת אם יחזור בשלום, יכנס לבית אפל במקצת, ואם יראה בבואה דבבואה זה סימן שיחזור בשלום, אך אין לעשות כך שמא תחלש דעתו וירוע מזלו. בראש השנה יש לאכול קרא ורוביא כרתי סילקא ותמרי, לסיומן טוב. רב משרשיא אמר לבניו שימדו את המשניות לפי שהולכים לרבם ללמוד, ויסתכלו בפיו של הרב כשהם יושבים לפניו, וילמדו במקום שיש נהר כדי שיצליחו בלימודם, ועדיף לגור באשפה של מתא מחסיא, מאשר בארמונות פומבדיתא, וטוב לאכול דג קטן ומוסרה, מאשר לאכול כותה משובח.

פוטום לחצאין - בברייתא אחרת מבואר שפעם בשישים או שבעים שנה כשהיה מצטבר חצי מכמות הקטורת הנצרכת, היו מכינים רק חצי מהכמות, ומטעים זה יחיד שפיטום לחצאין חייב, אבל אם פיטום שלישי או רבע לא שמענו לחייבו, ולחכמים אם היה רוצה היה מכין קטורת לצורך אותו יום, ומבואר מזה כדעת רבא שמחייב בכל שיעור של פיטום קטורת, דכתיב "והקטורת אשר תעשה", (אבל שמן המשחה שפטמו לחצאין פטור, דכתיב "ובמתכותו לא תעשו כמורה").

היו מחזירים את הקטורת למכתשת פעמיים בשנה.

בימות החמה היו מפזרים את הקטורת כדי שלא תתעפש, ובימות הגשמים היו מכניסים אותה כדי שלא יפוג ריחה.

כשהוא שוחק אומר הדק היטב היטב הדק, מפני שהקול יפה לבשמים.

מנין סממני הקטורת - כתיב "קח לך סמים, נטף ושחלת וחלבנה, סמים, ולבונה זכה". והיינו י"א סממנים, דסמים הם שניים, נטף ושחלת וחלבנה זה עוד שלש, סמים זה עוד חמשה כאלו הקודמים להם (ולא שניים כסמים הראשון, דא"כ היתה התורה כותבת סמים סמים), ולבונה זכה זה עוד אחד. ואין אומרים שכונת התורה כאן לכלל הפרט וכלל, ולומר שצריך דווקא דבר שקוטר ועולה וריחו נודף, (וכתבה התורה ג' פרטים, משום שנטף הוא מין אילן, ושחלת מרבה גידולי קרקע, וחלבנה צריכה רבוי מיוחד שהרי ריחה רע. ומכאן שכל תענית שאין בה מפושעי ישראל אינה תענית), דא"כ די לכתוב "קח לך" וא"צ לכתוב סמים.

שמן המשחה

הסך בשמן המשחה לבהמה או לכלים או לעכו"ם או למתים פטור, דכתיב "על בשר אדם לא ייסך" ואלו אינם נקראים אדם, והא דכתיב "ונפש אדם ששה עשר אלף", וכן כתיב לגבי ניוה "אשר יש בה הרבה משתים עשרה רבוא אדם", זה בא לאפוקי בהמה, או שבעכו"ם פטור משום דכל שאינו בסך אינו בכל ייסך, דכתיב "לא ייסך" וקרינן לא ייסך.

הסך למלכים וכהנים ר"מ מחייב ור"י פוטר, דכתיב "ואשר יתן ממנו על זר" לר"מ כין שעכשיו הם זרים חייב, ולר"י בעינן זר מתחילתו ועד סופו, וכדמצינו שלר"מ בת כהן שנישאת לישראל ואכלה בתרומה משלמת קרן ולא חומש ומיתתה בשריפה ואם נישאת לאחד מן הפסולים מיתתה בחנק, ולר"י אף בנישאת לאחד מן הפסולים מיתתה בשריפה.

כמה יסוך להדיוט ויהא חייב כרת - לר"מ כל שהוא, ולר"י כזית, דכתיב "על בשר אדם לא ייסך" וכתיב "ואשר יתן ממנו על זר", ר"מ סובר שכמו שסיכה היא כל שהוא גם נתינה היא כל שהוא, ור"י סובר ש"נתינה" שיעורה כזית, אבל סיכה למשיחת כהנים ומלכים לכו"ע די בכל שהוא. ונתינה דעלמא לכו"ע שיעורה בכזית.

פיטום הקטורת - המפטם את הקטורת להריח בה חייב כרת. ואם פיטמה כדי להתלמד, או כדי למוסרה לציבור פטור.

פיטום הקטורת

המריח קטורת פטור מוכרת, ומ"מ יש בזה משום מעילה, דאף שקול ומראה וריח אין בהם משום מעילה, היינו דווקא אחר שעלתה תמרתו, שאין לך דבר שנעשית מצוותו ומועלים בו, מלבד תרומת הדשן ובגדי כהונה שיש בהם מעילה אע"פ שנעשית מצוותם, דגבי בגדי כהונה כתיב "והניחם שם" לגונזם, (ולרבי דוסא שהכונה שהכה"ג לא ישתמש בהם ביו"כ אחר, אולם מותרים לכהן הדיוט, במקום בגדי כהונה יש את עגלה ערופה, דכתיב בה "וערפו שם" להשאירה שם), ולגבי תרומת הדשן כתיב "ושמו אצל המזבח" לגונזו. אולם אין ללמוד מהם לשאר מקומות, דשני כתובין הבאים כאחד אין מלמדים, ולמ"ד מלמדים הכא איכא תרי מיעוטי, דבתה"ד כתיב "ושמו" ובעגלה ערופה כתיב "הערופה" ללמד שזה דין מיוחד רק בדברים אלו, אבל בעלמא אין לך דבר שנעשית מצוותו ומועלין בו.

סממני הקטורת ושיעורם - היו לוקחים צרי וצפורן וחלבנה ולבונה במשקל שבעים מנה מכל אחד, ומור וקציעה ושבולת נדר וכרכום במשקל ט"ז מנה מכל אחד, וקושט י"ב מנה, וקילופה ג' מנה, וקנמון ט' מנה, ובורית כרשינה ט' קבין (ומושחים בה את הצפורן כדי שתהא נאה), ויין קפריסין ג' סאין וג' קבין (ומושחים בו את הצפורן כדי שתהא עזה, ואם אין לו יין קפריסין מביא חמר חיוריין עתיק), ומלח סדומית רובע, ומעלה עשן כל שהוא, ולרבי נתן מביא גם כל שהוא כיפת הירדן. ואם חיסר אחת מכל סממניה חייב מיתה. לר"ש צרי היינו שרף הנוטף מעצי הקטף.

אם נתן בה דבש פסולה. ואין מביאים מי רגלים במקום יין קפריסין, משום שאין מכניסים מי רגלים במקדש.

רבי יוסי בר חנינא לומד מ"קודש היא קודש תהיה לכם" שכל מעשיה יהיו **דווקא בקודש**. והא דתניא שהמקדיש נכסיו והיו בהם דברים הראויים לקרבנות ציבור ינתנו לאומנים בשכרם, (ואין הכונה בזה לבהמה וחיה או שמנים וסלתות שנשנו במשנה שם בנפרד, אלא) היינו אם היה בנכסיו אחד מסממני הקטורת, אבל מותר הקטורת עצמה שנשאר לשנה הבאה וצריך להקטיר בכל שנה מתרומת אומה שנה, א"א לתת אותה לאומנים כמות שהיא, אלא היו מפרשים מעות לצרכי שכר האומנים, ומחללים את הקטורת על המעות הללו, ונותנים את הקטורת לאומנים בשכרם, וחוזרים וקונים אותה מהם ממעות התרומה החדשה.

ז. כה"ג שנטל שמן המשחה שעל ראשו ונתנו על בני מעיו חיוב, דכתיב "על בשר אדם לא ייסך", דכתיב "שמן משחת אלוקיו עליו" אע"ג שהוא עליו לא יצא לחולין, אבל כהן שסך בשמן תרומה, בן בתו ישראל מותר להתחכך ולהנות ממנו, דכתיב "ומתו בו כי יחלוהו", כיון שהשתמשו בו בתחלה.

כפרת קרבן ויה"כ למי שאינו רוצה בכפרה

מי שחטא ועבר עליו יה"כ פטור מאשם תלוי, מפני שנתכפר לו.

מי שמבעט בכפרת יה"כ, לריו"ח אם חזר בו אחרי יה"כ צריך להביא אשם תלוי, ולר"ל יה"כ מכפר אף למבעט. ובברייתא איתא שיה"כ אינו מכפר על מי שאינו רוצה בכפרה, דכתיב "אך". ובברייתא אחרת מבואר שמי שלא נתענה ביה"כ ועשה בו מלאכה ולא קראו מקרא קודש, יה"כ מכפר עליו, דכתיב "יום הכיפורים הוא" מכל מקום. אביי מתרץ שהברייתא הראשונה היא רבי בשיטת ר"י, והברייתא השניה היא דעת רבי עצמו שסובר שיה"כ מכפר על כל היבירות אף אם לא עשה תשובה, חוץ מפורך עול ומגלה פנים בתורה ומיפר ברית בשר שאין מתכפר לו א"כ עשה תשובה. ור"ב מתרץ שרבי מודה שיה"כ אינו מכפר על עבירות של יה"כ עצמו, (דאל"כ איך שייך חיוב ביה"כ עצמו ביום, שהרי מיד מתכפר לו. והגמ' דוחה ראייה זו דמשכחת לה שאכל לחם עם בשר ונחנק מהבשר, או שעבר עבירה סמוך לשקיעת החמה).

האומר שחטאת או אשסיקרו ולא יכפרו עליו, לאביי אינה מכפרת כיון שאינו רצה בזה, ור"ב סבר שמכפרת כיון שהכפרה באה ממילא, (א"כ אומר שלא יקריבוהו שאז אינה מכפרת דכתיב "יקריב אותו" לרצונו), אמנם חזר בו ר"ב מפני שבברייתא מבואר כאביי.

אכל חלב והפריש קרבן והמיר דתו וחזר בו, הואיל ונדחה ידחה, אמנם הגברא לא נדחה מכפרת יה"כ.

ז. מגדף - לר"ע מגדף חיוב קרבן, כיון דכתיב ביה כרת במקום קרבן ולא במקום שאר חיובי כריתות, (אבל סתם כרת אינו מכריח שיש קרבן, שהרי פסח ומילה יש בהם כרת ואין בהם קרבן). ולחכמים מגדף פטור מקרבן, דכתיב "תורה אחת לכם לעושה בשגגה" יצא מגדף שאינו עושה מעשה, ומגדף האמור בפרשת קרבן הכונה לעובד ע"ז, וכרת במברך את ד' לומדים גז"ש מדכתיב הכא "ונשא חטאו" וכתוב בפסח "חטאו ישא".

הבאת קרבן יולדת ואכילתו

המפלת כמין בהמה חיה ועוף - לר"מ מביאה קרבן והוא נאכל, ולחכמים אינה חייבת קרבן אם אין בו צורת אדם.

המפלת סנדל או שיליא או שפיר מרוקם או ולד מחותך, מביאה קרבן והוא נאכל.

שפחה שהפילה מביאה קרבן והוא נאכל, דכתיב "אשה", וקמ"ל שעבד חיוב במצוות כאשה אף בדבר שאינו שוה באיש ואשה.

המפלת ואין ידוע מה הפילה אם צורת אדם או צורת דגים וחגבים, מביאה קרבן ואינו נאכל.

שתי נשים שהפילו ואחת הפילה מין פטור ואחת הפילה מין חיוב - לת"ק מביאות קרבן ואינו נאכל, ולרבי יוסי כן הדין כשהלכו זו למזרה וזו למערב, אבל אם שתיהן במקומן הקרבן נאכל, ומביאות עולה ודאי וחטאת עוף ספק ומנותות אם אני חייבת יהא חלקן מחול לי ואם את חייבת יהא חלקי מחול לך, ואף שרבי יוסי סובר שבאכלו שניים שתי חתיכות שאחת מהם חלב אינם מביאים קרבן (ולר"ש מביאים שניהם חטאת אחת), שאני הכא שהיא מחוסרת כפרה ומביאה קרבן כדי לאכול קדשים, משא"כ בחטאת הבאה על חטא דכתיב "או הודע אליו חטאתו" א"א להביא ולהתנות.

המפלת שפיר מלא מים או דם או גוונים, או שהפילה כמין דגים וחגבים שקצים ורמשים או ביום הארבעים, פטורות מקרבן.

היולדת דרך דופן - לרבנן פטורה מקרבן, דכתיב "אשה כח תזרע וילדה" עד שתלד ממקום שמזרעת. ור"ש מחייב דכתיב "ואם נקיבה תלד" לרבות לידת יוצא דופן.

המפלת אור ליום הפ"א ללידת נקיבה ב"ש פוטרים מן הקרבן, כיון שבלילה עדיין אינה ראויה להביא קרבן, (ולא דמי ליום פ"א שחל בשבת, דשבת ראויה לקרבן ציבור משא"כ לילה שאינו ראויה לשום קרבן), וב"ה מחייבים, שהרי כבר בלילה אינה בימי טוהר שלה, (ולב"ש אין להוכיח מהטומאה, שהרי אף בתוך ימי טוהר דמיה טמאים אם הפילה). ובברייתא איתא שב"ה לומדים את דינם מדכתיב "לבת".

קרבן בזב שראה ג' ראיות - זב שראה ג' ראיות בליל השמיני, בברייתא אחת מבואר שפטור מקרבן, ובברייתא אחרת מבואר שחייב קרבן. הגמ' אומרת שאין הכרח לבאר שנחלק אם לילה נחשב מחוסר זמן או לא, ד"ל שלכו"ע לילה מחוסר זמן, והברייתא שפוטרת מקרבן מדברת בזב שראה שתי ראיות, וקמ"ל שראה ביום השביעי אינה מצטרפת, דס"ל שראה שסותרת אינה מצטרפת. ואמר ריו"ח שאם ראה שתי ראיות בלילה וראיה אחת ביום השמיני מביא קרבן, ואם ראה ראייה אחת בלילה ושתיים ביום השמיני אינו מביא קרבן למ"ד לילה מחוסר זמן, אמנם ריו"ח עצמו סובר שלילה לאו מחוסר זמן, כדמצינו שלריו"ח נזיר שנטמא ביום השמיני מביא קרבן, ואם נטמא בלילה, לחזקה אינו מביא קרבן, ולריו"ח מביא קרבן.

אשה שיש עליה ספק ה' לידות או ספק ה' זיבות, צריכה להביא קרבן אחד כדי להתירה לאכול קרבנות, אבל את שאר הקרבנות אינה חייבת להביא מספק. אבל אשה שיש עליה ה' לידות ודאיות או ה' זיבות ודאיות, אף שדי בקרבן אד כדי להתירה לאכול קרבנות מ"מ חייבת להביא גם את שאר הקרבנות. ואשה שיש עליה ה' לידות ודאיות וה' זיבות מסופקות, או ה' לידות ודאיות וה' לידות מסופקות, מביא קן על הודאי ועוד קן על הספק, ושל ודאי נאכלת, וחייבת להביא גם את שאר הקרבנות של הודאי, ושל ספק אינה נאכלת, ואינה חייבת להביא את שאר הקרבנות של הספק, ולריו"ח בן גורי אם מביאה את של הודאי על האחרונה פטורה מהשאר, (אבל אם לא מביאה על האחרונה לא מועיל לאחרות, כיון שחוששים שתפגע ולא תביא את שאר הקרבנות), וכן הספיקות יכולות להפטר ע"י הקרבן שעל הודאי, ואם זה זיבה וזה לידה מביאה קרבן על אחד הספיקות ופטורה. ולר"ע אף בודאי א"צ לומר שמביאה על האחרון, דדמי לחייבת ה' טבילות שדי לה בטבילה אחת, ולא חיישין שתפגע.

ארבעה מחוסרי כפרה:

מחוסרי כפרה

ח: ארבעה מחוסרי כפרה - שמביאים חטאת לאכול בקדשים ולא על חטא, זב וזבה יולדת ומצורע.

למה חילקה המשנה בין זב וזבה ולא בין מצורע למצורעת - זב וזבה טומאתם חלוקה שהזב אינו מטמא באונס ומטמא בראיות חלוקות כימים חלוקים, משא"כ זבה, ועל כן מני להו בתרין כיון שעיקר טומאתם חלוקה, אבל מצורע ומצורעת אע"פ שמצורע טעון פריעה ופרימה ואסור בתשמיש המיטה, משא"כ מצורעת, מ"מ אין חילוק בעיקר טומאתם שיעורו גריס.

ולראב"י גם גר הוא מחוסר כפרה עד שיזרק עליו הדם, וגם נזיר אסור בין ותגלחת וטומאה עד שיזרק עליו הדם.

ות"ק לא תני גר משום שהקרבן בא כדי להתירו בקהל ולא כדי להתירו לאכול קדשים, ולא תני נזיר כיון שהקרבן מתירו ביין שהוא חולין.

וראב"י לא תני נזיר טמא, מפני שאין הקרבן מתירו אלא להתחיל למנות נזירות טהרה.

קרבנות גר

גר מעוכב מלאכול קדשים עד שיביא לפחות קן אחת, ואז לערב מותר בקדשים ובלבד שיביא את השניה.

שתי הקנינים שלו הם עולות, משא"כ שאר הקנינים אחד חטאת ואחד עולה. אם לא הביא קן אלא בהמה יצא, שלא אמרו קן אלא להקל עליו, ואמנם דווקא כשהביא עולה ושלמים מספיק עולה, ושלמים לאו דווקא, אבל אם הביא מנחה ושלמים לא יצא.

הגמ' מביאה את הדרשות לדינים הנ"ל.

ט. רבי דורש מהפסוק "ככם" שגרים לא נכנסים לברית אלא במילה וטבילה והרצאת דמים, ואמנם האינדא דליכא קרבן מקבלים גרים אף בלא קרבן דכתיב "וכי יגור וכו' לזרותכם", ומ"מ צריך להפריש רובע דינר לקינו, ואמר ר"ש שריו"ח בן זכאי ביטל דין זה מפני התקלה, והלכה כר"ש.

דין מלאכה לגר תושב בשבת-י"א דמה שאמרו הלכה כר"ש היינו בדין גר תושב, שלת"ק מותר בשבת לעשות לעצמו מה שמותר לישראל בחול המועד, ולר"ע דינו כישראל ביו"ט, ולרבי יוסי דינו כישראל בחול, ולר"ש גר תושב [ועכו"ם] ועבד ואמה התושבים דינם כישראל בחול.

אלו מביאים קרבן במזיד כמו בשוגג

הבא על השפחה בשוגג או במזיד חייב קרבן, דכתיב "על חטאתו אשר חטא" שמביא קרבן אחד על חטאת הרבה, וכתב "ונסלח לו מחטאתו אשר חטא" לרבות מזיד.

נזיר שנטמא בשוגג או במזיד חייב קרבן, דכתיב "וכי ימות מות עליו בפתע פתאום" פתע זה שוגג, ופתאום זה אונס או מזיד, (ואף שפתאום זה גם שוגג אם לא היה כתוב פתע הייתי אומר שפתאום זה רק שוגג כמו חיוב קרבן בכל התורה).

שבועת העדות חייב עליה קרבן בשוגג ובמזיד, והמקור הוא מדלא כתיב "ונעלם" כשאר מקומות.

שבועת הפקדון חייב עליה קרבן בשוגג ובמזיד, דילפינן תחטא תחטא משבועת העדות.

קרבן אחד על עבירות הרבה

הבא על השפחה כמה פעמים, דכתיב "על חטאתו אשר חטא". ואם בא על חמש שפחות חרופות בהעלם אחד חייב על כל אחת ואחת, כיון שהגופים מחולקים.

ט: נזיר שנטמא טומאות הרבה מביא קרבן אחד. וזה כשיטת ר"ש שזנזיר שנטמא מתחיל למנות נזירות טהרה מיום השביעי של טהרתו, ועל זה נאמר שאם נטמא בשביעי וחזר ונטמא בשביעי מביא קרבן אחד, כיון שלא יצא לשעה הראויה להקרבת קרבן. אבל לרבי דס"ל שמתחיל למנות מיום השמיני, א"כ אם נטמא בשביעי נחשב טומאה אחת, ואם נטמא בשמיני מביא חטאת על כל טומאה. (ונחלקו בכוונת הכתוב וגילח את ראשו ביום ההוא אם הכונה ליום הבאת קרבנותיו או ליום תגלחתו).

המקנא לאשתו ע"י כמה אנשים אינה מביאה אלא מנחה אחת, דכתיב "זאת תורת הקנאות".

מצורע שנתנגע נגעים הרבה מביא קרבנות מצורע פעם אחת, דכתיב "זאת תורת המצורע", ואפי' אם הביא כבר ציפירים ואח"כ נתנגע אינו מביא אלא קרבן אחד. ולענין הזמן הקובע אם מביא קרבן עשיר או עני לראב"י הולכים אחר שעת הבאת הציפירים, אלא לר"ש הולכים לפי זמן הקרבת החטאת, ולר"י לפי זמן הקרבת האשם, ונחלקו בביאור הפסוק "אשר לא תשיג ידו בטהרתו" אם הכונה למכפר שהרי נגעים באים על ז' דברים, או למכשיר אשם, או לגורם הטהרה שתחילת הטהרה ע"י ההזאה מדם הציפירים.

אשה שילדה ולדות הרבה-לת"ק אם הפילה נקבה בתוך פ' יום וכגון שטבלה אחר שבועיים ונתעברה והפילה לאחר מ' יום של יצירת הולד (אבל בזכרים לא שייך דאם הפילה תוך מ' יום בעלמא הוא), וחזרה והפילה בתוך פ' יום, או שהפילה תאומים זה שייך אפי' בזכר וכגון שנתעברה ג' והפילה אחרי מ' יום, והשני נשתהה ויצא בתוך ימי טהרה דראשון, וכן השלישי. מביאה קרבן אחד על הכל, דכתיב "זאת תורת היולדת וכו'", דס"ל שמביאה קרבן על הולד האחרון, וממנו מונה שמונים יום, אבל לידה שאחר מלאת אינה נפטרת באותו קרבן דכתיב "זאת". ולר"י מביאה קרבן רק על הראשון והשלישי ולא על השני והרביעי מפני שהשני והרביעי הם בתוך מלאת לראשון ולשלישי, אבל השלישי אינו בתוך מלאת לראשון, והשני כמאן דליתא, וכן בתאומים אם השלישי נולד אחר מלאת ימי הראשון.

י. אמנם אף לר"י אינה מונה ימי טהרה אחרי הולדות השני והרביעי, דרק לחומרא הצרכנו קרבן על הולד השלישי, ואין דנים מזה קולא.

ומדכתיב "שישים" לומד ר"י שששת הימים צריכים להיות רצופים כמו שישים הימים.

יולדת ביום הארבעים לזכר או ביום השמונים לנקבה, אין שוחטים וזורקים עליה קרבן פסח. אמנם בברייתא איתא ששוחטים וזורקים עליה ביום הארבעים או השמונים. הגמ' מבארת דאירי בפסח הבא בטומאה, שאף שפסח הבא בטומאה אין אוכלים ממנו זבים וזבות נדות ויולדות, שאני הכא שכבר טבלה בשמיני ללידתה, ומה שאינה ראויה מהיום השמיני, צ"ל דס"ל טבול יום דזב כזב, אבל ביום הארבעים היא ראויה דס"ל מחוסר כיפורים דזב כזב. ולרבא דס"ל מחוסר כיפורים דזב כזב איירי ביום הארבעים ליצירת ולד וביום השמונים ליצירת נקיבה, ורבי ישמעאל היא דס"ל שיצירת ולד מ' יום ויצירת נקיבה פ' יום, ואיירי בלידה יבשתא שאינה טמאה משום נדה, וקמ"ל דאפשר לפתיחת הקבר בלא דם.

ימי טהרה צריכים להיות רצופים, דכתיב "יום" ויום הוא רצוף. ונ"מ לר"י הנ"ל או לרבנן וילדה תאומים והנקיבה נולדה ראשונה והכר נולד אחרי כ' ימים מימי הטהרה, שימי הטומאה של הזכר נמנים לימי טהרתה.

קרבן עולה ויורד

י: מי מביא קרבן עולה ויורד- קרבן עולה ויורד מביאים על שבועת העדות שנשבע לחבירו שאינו יודע לו עדות, ועל ביטוי שפתים, ועל טומאת מקדש וקדשיו, ויולדת, ומצורע.

מי מחולק לדלות ולדלי דלות- יולדת ומצורע מביאים קרבן דלות ולא קרבן דלי דלות, אבל בשבועת העדות וביטוי שפתים וטומאת מקדש וקדשיו מביאים אף קרבן דלי דלות.

מה מקריבים תחת מה- יולדת מביאה עוף תחת כבש, מצורע מביא שתי עופות תחת ב' כבשים, ובשבועת העדות וביטוי שפתים ובטומאת מקדש וקדשיו מביאים ב' עופות תחת כבשה אחת, ובדלי דלות מביאים עשירית האיפה במקום ב' עופות.

שווי הקרבנות- האומר הרי עלי בסלע למזבח מביא כבש, דכתיב "איל תמים מן הצאן בערך כסף שקלים" וכבש הוא חצי מאיל מפני שהוא בן שנתו. וא"כ לפי זה יוצא שעשירית האיפה שווה פרוטה, שהרי יולדת מביאה עוף תחת כבש ועוף הוא אחד מל"ב ממחיר כבש, כמצינו שקינים עלו רבע דינר, א"כ אף בדלי דלות חס רחמנא עלה להביא אחד מל"ב ממה שמביאה בדלות, וזה יוצא פרוטה פחות רבע, אלא שאינו דרך ארץ להקריב קרבן ששוויו פחות מפרוטה.

דיני ביאת שפחה חרופה

י"א. מהי שפחה חרופה- לר"י היינו מי שחציה שפחה וחציה בת חורין, דכתיב "והפדה לא נפדתה". ולרבי ישמעאל זו שפחה ודאית. ובברייתא איתא שלר"ע זו חצי שפחה וחצי בת חורין המאורסת לעבד עברי, דכתיב "והפדה לא נפדתה". ולרבי ישמעאל איירי בשפחה כנענית, והא דכתיב "והפדה לא נפדתה" דיברה תורה בלשון בני אדם, ואיירי במאורסת לעבד עברי דכתיב "כי לא חופשה" מכלל דהוא חופש. וראב"ע אף דס"ל בעלמא דיברה תורה כלשון בני אדם, מ"מ הכא כיון דכבר כתיב "כי לא חופשה" וחזר וכתב "והפדה לא נפדתה", בהכרח איירי בחציה שפחה וחציה בת חורין. ולאחרים איירי בשפחה כנענית, דהא דכתיב "והפדה לא נפדתה" דיברה תורה כלשון בני אדם, ואיירי במאורסת לעבד כנעני, דכתיב "כי לא חופשה" אם אינו ענין לדידה תנהו ענין לדידה.

בזמן שהאשה לוקה האיש מביא קרבן, ואם אין האשה לוקה אין האיש מביא קרבן, דכתיב "בקורת תהיה" לפני "והביא את אשמו לד'", אף שתחילת הפסוק מדבר באיש דכתיב "ואיש כי ישכב וכו'", מכאן שרק אם היא תהיה בקורת הוא חייב אשם.

שפחה חרופה שונה דינה מכל העריות, שכל העריות דינם בחטאת הבאה מנקיבה, והאיש והאשה שווים לענין המלקות או הקרבן, והמערה כגומר וחייב על כל ביאה, ואם אחד היה גדול והשני קטן הגדול חייב והקטן פטור, ואם היה אחד ניעור ואחד ישן הניעור חייב והישן פטור. אבל שפחה חרופה מביא אשם

הבאה מזהזכר, ורק האיש מביא קרבן (דכתיב "והביא"), ורק האשה לוקה (דכתיב "בקורת תהיה", ובקורת היינו תהא בקראי, והיינו מה ששנינו שגדול הדיינים מקרא ושני ומונה והשלישי אומר הכהו. ולרב אשי בקורת היינו שאומדים אם המכות ראויים להשתלש מפני שמכים אותו שני שלישי לפניו ושלישי לאחריו). ואינו חייב אלא אם גמור ביאתו, ומביא קרבן אחד על הרבה ביאות, ואם אחד גדול ואחד קטן או אחד ניעור ואחד ישן שניהם פטורים. וחומרת שפחה חרופה היא שמזיד כשוגג.

לעולם אינו חייב אלא על שפחה בעולה, דכתיב "נחרפת" ונחרפת זה לשון שינוי כדכתיב "ותשטח עליו הריפות", וכן כתיב "אם תכתוש האויל במכתש בתוך הריפות".

הבא על שפחה חרופה שלא בכונה או שלא כדרכה פטורים, דכתיב "שכבת זרע".

אמרו לו:

מה נחשב ידיעה כדי להתחייב חטאת

עד אחד המעיד שאדם אכל חלב, אם הוא מכחיש פטור, דכתיב "או הודע אליו חטאתו" ולא שיודיעוהו אחרים, ואם הוא שותק חייב חטאת, דכתיב "או הודע אליו" מכל מקום, (והא דתני במתני' "אמרו לו" הכונה לעד אחד, כדתנן האשה שהלך בעלה למדה"י ובאו ואמרו לה מת בעלך תצא מזה ומזה, ואיירי בעד אחד, שהרי מבואר בסיפא שבנישאת שלא ברשות ב"ד אלא ע"פ שני עדים מותרת לחזור לו). ואם עד אחד מכחיש את העד, וכן אם אשה אומרת אכלת ואשה אחרת אומרת לא אכלת, מביא אשם תלוי ולא חטאת.

י"ב. שני עדים המעידים שאדם אכל חלב והוא מכחישם, לר"מ חייב חטאת, שהרי שניים נאמנים אפי' לחיבו מיתה, ולחכמים פטור. הגמ' מסתפקת אם טעמם הוא שהיה יכול לומר מזיד הייתי ולהפטור, או משום שאדם נאמן על עצמו יותר ממאה איש. ונ"מ שאם עדים מעידים שהוא נטמא היום והוא אומר לא נטמאתי, שכיון שאינו יכול להטעה באותו יום אין לו מיגו, אבל לפי הטעם השני נאמן מפני שאדם נאמן על עצמו יותר ממאה איש. ואם העדים מעידים שנטמא אתמול, לשני הצדדים נאמן, שהרי יכול לומר שהתכוון שלא עמד בטומאתו אלא טבל.

עד אחד המעיד על טומאת מקדש וקדשיו, אם הוא מודה חייב ואם אינו מודה פטור, דכתיב "והתודה". ואם שני עדים מעידים שנטמא והוא מכחיש אותם, לר"מ חייב ולר"י פטור (וכן הלכה, אמנם ר"י מדבר רק על דברים שהם בינו לבין עצמו ולענין לעצמו אבל לא יאכל בפני אחרים ולא יאכל אחרים), ולחכמים בעדות על אכילת חלב או על ביאת מקדש פטור, אבל אם אומר לא נטמאתי אינו נאמן, והגמ' אומרת ש"ל דאיירי בטומאה ישנה, ואיירי שהעדים אמרו אכלת קדשים בטומאת הגוף והוא אמר לא נטמאתי, שאינו יכול לומר שהתכוון שלא עמד בטומאתו אלא טבל, שהרי הוכחש דיבורו הראשון לענין טומאת מגע, אבל היכא שיכול לתרץ דיבורו פטור.

י"ג. באלו מקרים מודה ר"מ שנאמן - אמרו לו שניים בעלת שפחה חרופה והוא אומר לא בעלתי, נאמן אף לר"מ, כיון שיכול לומר שהתכוון שלא גמר ביאתו. וכן בנזיר שאמרו לו נטמאת והוא אומר לא נטמאתי נאמן אף לר"מ, כיון שיכול לומר שהתכוון שנשאל על נזירותו. וכן באמרו לו יודע אתה בעדות לפלוני והוא אמר לא ידעתי פטור אף לר"מ, כיון שיכול לומר שהתכוון שלא התכוון לעדות.

מתי חייב חטאת אחת ומתי כמה חטאות

אם אכל ב'פ חלב בהעלם אחד אינו חייב אלא חטאת אחת, ואם אכל ב' כזיתים בב' העלמות חייב שתיים, מפני שהעלמות הם המחלקות.

אכל שני חצאי זית מאותו מין בהעלם אחד חייב.

אכילה בשתי תמחויין - שיטת רבי יהושע שאם אכל שני כזיתים בשתי תמחויין חייב על כל אחד ואחד, לל"ק מודה רבי יהושע שאם אכל שני חצאי זית בשתי תמחויין חייב, ולל"ב אף בזה פטור רבי יהושע (ולפי זה הא דתני

ברישא שאם אכל מין אחד בתמחוי אחד חייב, קמ"ל שאף אם היתה לו ידיעה בינתים חייב, והיינו לר"ג דס"ל שאין ידיעה מחלקת בין ב' חצאי שיעור, וכדמצינו ש"ר"ג מחייב בכותב בשבת ב' אותיות בב' העלמות אחת שחרית ואחת ערבית, (וחכמים פוטרים).

אכל חלב ודם ופיגול ונותר בהעלם אחד, חייב על כל אחת ואחת, אמנם שני חצאי זיתים משני מינים אין מצטרפים.

שיעור הזמן המצטרף לאכילה אחת

לר"מ משערים כאילו הוא אוכל קליות, והיינו לחומרא שאפי' אכל כל היום זה מצטרף, ולחכמים צריך לאכול בכדי אכילת פרס.

י"ג. לשמואל האוכל חלב או נבילה חייב אם אכל כזית בכדי אכילת פרס, ובאוכלים או משקין טמאים שפוסלים את הגוף אם אכל חצי פרס אפי' כל היום כולו מצטרפים, ובלבד שאכל כל כזית בכדי אכילת פרס, והגמ' מוכיחה מברייתא שצריך לאכול את כל החצי פרס בכדי אכילת פרס. עוד איתא בברייתא שכל המשקין מצטרפים.

האוכל פחות מכשיעור, אין לו לטבול, מפני שאם אח"כ השלים לכשיעור האכילות מצטרפות לפוסלו, ויש לחוש שייסבור שהטבילה הועילה לו.

עוברה מותר לאכול אפי' יותר מכשיעור מפני הסכנה, אבל עדיף שתאכל פעמים רבות פחות מכשיעור.

הנקה כשהמינקת טמאה - מינקת שנטמאה במגע טמא מת מותר לה להניק את בנה, והבן נטמא מהחלב כיון שיש טיפה שנשארת על פי הדד שאותה טיפה אינה עומדת לאכילת התינוק, ואם ינק בתקיפה אחת ולא הניח טיפה מלוכלכת על פי הדד, רב נחמן רצה לומר שבזה התינוק לא נטמא, ואמר לו רבא שהרי אנו רואים את פי התינוק מלא חלב, ועוד שמקום יציאת החלב דינו כמעין ומטמא בלא הכשר, כדאיתא בברייתא שחלב אשה מטמא בין לרצון בין שלא לרצון, והיינו אף אם לא ניחא ליה לינק ואי צריך הכשר בעיני דניחא ליה, (וחלב בהמה אינו מטמא אלא לרצון), אלא כיון שיש ספק אם ינק כשיעור, ואת"ל שיינק כשיעור יש ספק אם ינק בכדי אכילת פרס, התינוק טהור. אמנם הגמ' מוכיחה שמקום חלב אשה אין לו דין מעין, מקדנתו בברייתא שאשה שנטף חלב מדדיה לאויר תנור, טמא, ואמר ריו"ח שהחלב הוכשר בטיפה שעל פי הדד, ואין לומר שרבא חולק על ריו"ח, שהרי איתא בברייתא שרוק הזב או זובו או מי רגליו מטמאים טומאה חמורה בכל שהוא, אבל זיעה וליחה סרוחה ורעי טהורים, ודמעת עינו ודם מגפתו וחלב אשה מטמאים טומאת משקין ברביעית, ומבואר שאין למקום החלב דין מעין. וא"כ בהכרח מה שחלב אשה מטמא שלא לרצון היינו בסתמא, והיינו שתולים שזה לרצון מפני שדעת התינוק קרובה לגבי חלב, אבל אם אמר שאינו רוצה הוא טהור.

י"ד. אכל אוכלים טמאים או שנתה משקין טמאים או שנתה רביעית יין ושהה באכילה או בשתייה בכדי אכילת פרס, ונכנס למקדש, אפי' אם לא שהה שם כדי אכילת פרס, חייב.

באיזה יין מזהירים מכניסה למקדש ומהוראה - לת"ק אינו חייב אלא ביש בו כדי לשכר והיינו רביעית, ושיהיה בן מ' יום שאז הוא משכר, דכתיב "יין ושכר אל תשת", וילפינן שכר שכר מנזיר, אמנם אף בכל שהוא ומבין מגיתו יש אזהרה, דכתיב "יין". ולר"י על היין ענוש מיתה דכתיב "יין, ועל שאר משקין באזהרה דכתיב "שכר", ולא ילפינן שכר שכר מנזיר, ולדבריו אף אם אכל דבילה קליעית ושתה דבש או חלב ונכנס למקדש ושימש חייב. ולרבי אלעזר אם הפסיק באמצע השתיה או שנתן ביין מים כל שהם פטור, דכוונת הפסוק לא לשותות יין בדרך שכרות, וכן הלכה, ומ"מ רב אשי לא הורה הוראה אחרי ששתה יין מעורב במים, משום שביותר מרביעית היין משכר אף אם עירב בו מים, וכתב "ולהבדיל בין הקודש ובין החול (-דמים וערכין וחרמים והקדשות), ובין הטמא ובין הטהור (-טומאה וטהרה), ולהורות (הוראה), את כל החוקים (-מדורשות), אשר דיבר ד' (-הלכה למשה מסיני), ביד משה (- תלמוד). ולרבי יוסי ברבי יהודה תלמוד מותר, דכתיב "ולהורות" ואין מורין הלכה מתוך משנה, וכן הלכה, ומ"מ רב לא היה דורש ברבים ביו"ט מפני שלא היה יכול שלא להורות. ומותר למי ששתה יין להורות ששרץ טמא וצפרדע טהור, דזיל קרי ביה רב הוא.

איסור הוצאה ודין עירוב ביה"כ – כתיב "ושלח ביד איש עתי (מזמון) המזדברה" ואיתא בברייתא ש"איש" מרבה זר, ו"עתי" מרבה טומאה ושבת. פרם לומד מזה שאין עירוב והוצאה ליה"כ, דאל"כ למה צריך לרבות שבת. והגמ' אומרת שזה ברותא, דשאני יוה"כ דמצוותו בכך.

חיוב כמה קרבנות על מעשה אחד

י"ד. חיוב כמה קרבנות באכילה אחת – טמא שאכל חלב ביה"כ והוא נותר, חיוב ד' חטאות ואשם אחד. ולר"מ אם זה היה שבת והוציא בפיו חיוב, (ורבנן לא מנו חטאות אלו מפני שאינם חיובי אכילה), ואף שר"מ סובר שאין איסור חל על איסור, מ"מ איסור כולל או מוסיף חל על איסור, וממילא כיון שטהור אסור בחלב, וכשנטמא חל איסור טומאה כיון שזה אוסרו גם בשאר חתיכות, וכשהקדישו חל איסור מוקדשין כיון שהוא אוסרו גם בהנאה, וכשנעשה נותר חל איסור נותר כיון שהוא נאסר גם לגבוה. והמשנה לא מנתה איסור פיגול, וכגון שהעלה אבר פיגול על המזבח שפקע ממנו איסור פיגול ושייך בו איסור נותר, ואף באבר אחד משכחת לה כגון שרק חצי מהאבר היה על המזבח, אמנם אין מכאן ראייה שהולכים באברים אחר הרוב, ד"ל דמתני' מיירי בזית אחד ולא בשתי זיתים, ואף שלענין יוה"כ אינו חיוב אלא בככותבת, י"ל דאירי שאכל כליה על חלבה, או שהשלים לככותבת באכילת תמרים. ויש ששונים במשנה שחיוב ה' חטאות והיינו גם משום פיגול, ולא שנתה המשנה גם איסור דם, דאירי באכילה אחת, ושיערו חכמים שאין בית הבליעה מחזיק יותר משתי זיתים.

י"ד. הבא על בתו יכול להתחייב ו' חטאות, משום בתו ואחותו ואשת אחיו ואשת אחי אביו ואשת איש ונדה. ואף שר"מ סובר שאין איסור חל על איסור, הכא אירי בבא על אמו והוליד בת שחלו איסור בתו ואחותו יחד, וכשנישאת לאחיו על איסור אשת אחיו כיון שזה אוסר גם את שאר האחים, וכשנישאת לאחיו אביו חל איסור אשת אחי אביו כיון שזה אוסר גם את שאר אחי אביו, וכן חל איסור אשת איש כיון שזה אוסר אותה לכולם, וכשנעשית נדה חל איסור נדה כיון שזה אוסר אותה גם לגבי בעלה.

הבא על בת בתו יכול להתחייב משום בת בתו, וכלתו אם נשאה בנו, ואשת אחיו אם בנו מת ונשאה אחיו, ואשת אחי אביו אם מת אחיו ונשאה אחי אביו, (ואחות אשתו), ואשת איש ונדה. ולרבי יוסי אם נשאה אביו, והיינו שנפלה לאביו ליבום, ולא עבר אביו על איסור אשת את, אלא על איסור כלת בנו שהיא שניה לעריות, (וכן בת בנו היא ערוה, ובת בן בנו עד סוף כל הדורות הם שניות לעריות) חיוב גם משום אשת אב. וכן שייך להתחייב כנ"ל בבא על בת אשתו או על בת בתה. ואף שרבי יוסי סובר שאין איסור חל על איסור (ומחייב בחמותו שהיא אשת איש רק על האיסור הראשון שחל עליו), מודה רבי יוסי באיסור מוסיף, והכא אירי שיש בן נוסף לאביו, שכיון שגם אותו בן נאסר גם הוא נאסר.

הבא על חמותו יכול להתחייב משום חמותו וכלתו ואשת אחיו ואשת אחי אביו ואחות אשתו ואשת איש ונדה. וכן זה שייך בבא על אם חמיו או על אם חמותו.

ט"ו. חמותו שהיא אם חמותו ואם חמיו, לריו"ח בן נורי חיוב ג', ולחכמים כולם שם אחד ואין חילוק חטאות בניהם. רבי הושעיא אומר שדברי ריו"ח בן נורי הם כדברי סומכוס דס"ל שהשוחט בהמה ואת בתה ואח"כ שחט אותה לוקה שמונים (ולת"ק לוקה ארבעים). רבא מחלק דשאני חמותו שהם שמונים של איסור. ורב נחמן בר יצחק מחלק דשאני התם שהאיסור בא מגופים מחולקים, אבל בחמותו כתיב "שאר הנה זימה היא" הכתוב עשה לכולם זימה אחת.

הבא על אחותו שהיא אחות אביו ואחות אמו, והיינו שבא על אמו והוליד ממנה ב' בנות, ובא על אחת מהן והוליד ממנה בן, והבן בא על אחות אמו שהיא גם אחותו וגם אחות אביו, חיוב ג' חטאות, דכתיב "ערות אחותו גילה" לחייב על אחותו שהיא גם אחות אביו ואחות אמו. והמשנה רוצה ללמוד דין זה ממה שהבא על ה' נשיו כשהן נדות בהעלם אחד, חיוב על כל אחת ואחת, והגמ' שואלת דשאני התם שהם גופים מחולקים.

מחלוקת ר"א וחכמים בענין חילוק חטאות – הבא על ערוה כמה פעמים בהעלם אחד, לר"א חיוב על כל ביאה, ולחכמים אינו חיוב אלא אחת. ובבא על

ה' נשותיו נדות מודים חכמים שחיוב על כל אחת, כיון שהגופים מחולקים. אבל הבא על ערוה כמה פעמים, הוא בהעלם אחד והיא בה' העלמות, הוא חיוב אחת והיא חייבת על כל אחת ואחת. ואם קצר בשבת ב' גרוגרות בב' פעמים, לרב יוסף בזה מודה ר"א שחיוב אחת, כיון שהיה יכול לקצור שניהם במעשה אחד, ולרבה גם בזה סובר ר"א שהוא חיוב שתיים כיון שעשה ב' מעשים, ולדבריו הא דאיתא בברייתא שר"א מחייב על תולדה במקום אב, ומשמע שאותו אב שעשאו פעמיים פטור, איירי באב ותולדה שקצץ גפן המודלית על תאנה ואין ענבים בגפן ויש תאנים בתאנה, שבזה חיוב שתיים כיון שהשמות מחולקים דעל הגפן חיוב משום זומר שזה תולדה של קוצר, והגופים מחולקים, ודכותה גבי ב' אבות מלאכות איירי בקצר שתי גרוגרות בבית אחת, אבל אם קצרם בשני מעשים סובר ר"א שחיוב על כל אחת.

ט"ז. אבר המדולדל שנתלש רובו ומעורה במקצת באדם טהור, ומוכי שחין שבירושלים היו הולכים לרופא בערב פסח והיה הרופא חותך את האבר עד שישאר מחובר כשערה, ואז היה המוכה שחין תוחבו בסירא ומושך עצמו ממנו בכל כוחו, וכך שניהם לא נטמאו, וכדמצינו שזב וטמא מת שירדו עליהם גשמים וסחטו את המים בכל כוחם אינם מטמאים, (אמנם הם מכשירים לקבל טומאה היכא שיצאו לגמרי, ואם הם יורדים לתחתית הבגד אינם מכשירים), אבל אם לא היה תולשו בכל כוחו היה נטמא, כדמצינו שכרתי שיצאו ממנה מים הוכשרה לקבל טומאה.

אבר המדולדל בבהמה אין דינו כתלוש ואינו מטמא כאבר מן החי.

חלוקת חטאות באכילת זבחים באיסור

ר"ע הסתפק מה הדין בשוחט חמשה זבחים בחוץ בהעלם אחד, ואמרו לו ר"ג ורבי יהושע שאם האוכל מקרבן אחד מה' תמחויין בהעלם אחד, חיוב על כל אחד משום מעילה, כ"ש באלו שיהיה חיוב על כל אחת. ולר"ש לא הסתפק ר"ע בשוחט, דא"כ אין ראייה מאוכל, דמה לאוכל שכן נהנה, אלא הסתפק ר"ע מה הדין באוכל נותר מה' זבחים בהעלם אחד, וענו לו כנ"ל, ואמרו להם ר"ע אם הלכה היא נקבל, ואם לדין יש תשובה, מה למעילה שעשה בה את המאכיל כאוכל ואת המנהנה כנהנה ומעילה מצטרפת לשיעור אפי' אחרי זמן מרובה, תאמר בנותר. והגמ' מסתפקת אם רבי יהושע קיבל את טענתו של ר"ע או לא.

האוכל חמשה חתיכות נותר מזבח אחד בהעלם אחד בחמשה תמחויין, אינו מביא אלא חטאת אחת או אשם תלוי אחד אם יש ספק (דכל שהם חלוקים בחטאות הם חלוקים באשמות), אבל אם אכלם בחמשה העלמות מביא חטאת או אשם תלוי על כל אחת ואחת. ואם חמשת החתיכות הם מחמשה זבחים, לת"ק חיוב על כל אחת ואחת, ולרבי יוסי ברבי יהודה מביא רק חטאת או אשם תלוי אחד.

ט"ז. אכל ה' חתיכות בה' תמחויין מזבח אחד לפני זריקת הדם, אפי' בהעלם אחד חיוב על כל אחת ואחת משום מעילה, אבל בספק יש מחלוקת אם יש אשם תלוי בספק מעילה. וה' תמחויין לשמואל היינו בשר חלב ויין וסולת ושמן, ולחזקיה היינו מה' אברים, ולר"ל איירי בכתף שיש שם ה' אברים, ולרבי יצחק איירי בה' מיני קדירה, ולריו"ח איירי בה' טעמים.

דעת ר"א ור"ע בחלוקת מלאכות שבת

העושה הרבה מלאכות מעין מלאכה אחת בשבת אחת ובהעלם אחד, ר"ע מסתפק אם וולדי מלאכות כמלאכות דמיון וחייב על כל אחת, או שחיוב אחת, ור"א סובר שחיוב על כל אחת ואחת, ולר"ע אינו חיוב אלא חטאת אחת, ולא קיבל ר"ע את דבריו.

העושה מלאכה אחת בהרבה שבתות, נסתפק ר"ע אם חיוב אחת, או שחיוב על כל אחת ואחת משום ששבתות נחשבות כגופים מחולקים, ר"א מוכיח מנדה שאפי' שאין בה מעשים שונים חיוב על כל אחת. ר"ע דוחה דשאני נדה שהוא מזהרה בה והיא מזהרת בו. ר"א מוכיח מבא על נדה קטנה, ור"ע דוחה דשאני התם שתגדל ויהיה מזהרה בה והיא מזהרת בו. ור"א מוכיח מבהמה, וענה לו ר"ע שבהמה דינה כשבת.

ט"ז. שיטת רבה שר"ע הסתפק בזדון שבת ושגגת מלאכות, אבל בשגגת שבת וזדון מלאכות פשיטא ליה לר"ע שהימים שבינתיים מחלקים.

ואמר לו ר"א שבזדון שבת ושגגת מלאכות הרי זה כגופים מחולקים, ולדבריו ראית ר"א זה מנדות שהם גופים מחולקים ולא מנדה אחת, ולא קיבל ר"ע את הדברים. (ואיתא במתני' בשבת שאם שכח לגמרי עיקר שבת ועשה הרבה מלאכות בהרבה שבתות, חייב חטאת אחת. ואם הוא יודע רק עיקר שבת חייב על כל שבת, ואם הוא יודע באיזה יום שבת חייב על כל אב מלאכה).

שיטת אב"י שבזדון שבת ושגגת מלאכות פשיטא ליה לר"ע שאין זה כגופים מחולקים, ור"ע הסתפק בשגגת שבת וזדון מלאכות אם הימים שבינתיים מחלקים או לא, ופשט לו ר"א שבימים בינתיים מחלקים, וקיבל ר"ע את דבריו.

שיטת רב חסדא שבזדון שבת ושגגת מלאכות אפי' לר"ע הרי זה כגופים מחולקים, ור"ע הסתפק בשגגת שבת וזדון מלאכות אם הימים שבינתיים מחלקים, ופשט לו ר"א שהימים מחלקים, וקיבל ר"ע את דבריו. ולדבריו אף בנדה איירי שבא עליה וטובלה וראתה וחזר ובה עליה וכו', שיש ימים בינתיים שמחלקים. והא דתני ר"א קטנות, היינו קטנות דעלמא.

י"ז. הכותב שתי אותיות בהעלם אחד חייב, בשתי העלמות ר"ג מחייב וחכמים פוטרים, ואם כתב אות אחת בשבת זו ואות אחת בשבת אחרת, בברייתא אחת מבאר שר"ג פטר ובברייתא אחרת מבאר שר"ג מחייב גם כן. רב חסדא מבאר שר"ג סובר כר"ע, והא דתניא פטור איירי בזדון שבת ושגגת מלאכות דפטור מפני שהשבתות מחלקות, והא דתניא חייב איירי בשגגת שבת וזדון מלאכות, וס"ל לר"ג שאין ידיעה לחצי שיעור. ורבה מבאר שר"ג סובר כר"א שהשבתות מחלקות ולכן פטור, ולדבריו הא דתניא "ומודה ר"ג" היינו משום שר"ג חולק בדבר אחר, והיינו במוציא חצי גרוגרת וחזר והוציא חצי גרוגרת בהעלם אחד, שאם הוציא שתייהם לרשות אחת חייב, ואם הוציאם לשתי רשויות ר"ג מחייב ור"א פטור, (ובברייתא נחלקו בזה ת"ק ורבי יוסי, עוד איתא התם שאם הוציא בשתי העלמות פטור). אבל בשגגת שבת וזדון מלאכות מודה ר"א שאין ידיעה לחצי שיעור, כדתניא שר"א מחייב בכותב אות אחת בשבת זו ואות אחת בשבת זו. וכן באורג נימא אחת על אריג מודה ר"א שהוא חייב.

לרשב"א ספיקו של ר"ע היה **בבא על אשתו נדה ב"פ בהעלם אחד**, ור"א אמר לו שאם בשבת שאין בה אלא אזהרה אחת ורק הוא מוזהר בה ולא היא בו חייב על כל מלאכה, כ"ש שבנדה שיש בה שתי אזהרות וגם היא מוזהרת בו שיהיה חייב על כל אחת. וענה ר"ע שבשבת יש אבות מלאכה שונים משא"כ בנדה. והוכיח ר"א מבא על כמה קטנות, וענה לו ר"ע ששם הגופים מחולקים. והוכיח ר"א מבא עח הבהמה, ואמר לו ר"ע שבהמה דינה כנדה.

ספק אכל:

באיזה ספק מביאים אשם תלוי

י"ז: אדם שמוסתפק אם הוא אכל חלב (לרב אסי איירי בחתיכה אחת מסופקת, ולחייא בר רב איירי דווקא כשאכל חתיכה אחת משתי חתיכות), או שמוסתפק אם במה שאכל היה כזית, או שאכל חתיכה משתי חתיכות ומסתפק אם היתה חלב, או שבא על אשה ומסתפק אם היא אשתו או אחותו, או שעשה מלאכה ומסתפק אם זה היה בשבת, בכל אלו מביא אשם תלוי, ואיירי שבשעת עשייה חשב שעושה דבר המותר, אבל אם ידע שזה ספק אינו מביא קרבן דחסיב מזיד.

ואם אכל ב' פעמים בהעלם אחד ונתברר שהיו ספק חלב, מביא אשם תלוי אחד, כמו שבב' אכילות ודאיות מביא חטאת אחת.

ואם היתה לו ידיעה מסופקת באמצע, או שאכל ספק של ד' איסורים שונים מביא אשם תלוי על כל אחד.

האם ספק בחתיכה אחת מחייב אשם תלוי-

לרב אסי אם אכל חתיכה שיש בה ספק ובשעת אכילה חשב שהיא שומן מביא אשם תלוי, ולרב ולחייא בר רב אינו מביא אלא בחתיכה משתי חתיכות, אבל בחתיכה אחת פטור.

לרבא טעמא דרב אסי ורב משום דכתיב "ועשתה אחת מכל מצות ד'" ויש אם למסורת, וחייא בר רב ס"ל יש אם למקרא וקרינן מצוות דמשמע אחת מתוך שתיים. ולרבי זירא טעמא דרב לפטור משום שא"ל לברר את האיסור. ונ"מ בין הטעמים אם היה רק כזית ומחצה, שאפשר לברר את האיסור אבל ליכא מצוות.

י"ח. לרב נחמן טעמא דרב משום שבחתיכה אחת לא איקבע איסורא, ונ"מ כשהוא אכל חתיכה אחת ועכו"ם אכל את החתיכה השניה, דקרינן ביה מצוות, וא"ל לברר את האיסור, אבל איקבע איסורא.

לרב אסי המקרה הראשון במשנה הוא בחתיכה אחת והמקרה השלישי בשתי חתיכות, וזו ואצ"ל זו. ולחייא בר רב המקרה השלישי הוא פירוש של המקרה הראשון.

שיטת רבי אליעזר (ובתוס' גרסו רבי אלעזר) לחייב אף בספק בחתיכה אחת, לרבא ס"ל שיש אם למסורת, ולרבי זירא ס"ל שאף כשא"ל לברר את האיסור חייב, ולרב נחמן ס"ל שאף בלא איקבע איסורא חייב. ולכן מה שמצינו שכו' חייב אשם תלוי. וכן מי שייבם ונוולד בן ויש ספק אם הוא בן ט' של המת או בן ז' של החי, יוציא והולד כשר, וחייבים באשם תלוי. וכן אם נמצא דם על העד של האשה לאחר זמן חייבים אשם תלוי, כל אלו הם לשיטת ר"א. (ואם נמצא דם על שלו או על שלה מיד טמאים וחייבים חטאת).

האוכל חתיכה ספק חלב ספק שומן לר"א מביא אשם תלוי, והיינו אליבא דבבא בן בוטא דס"ל שלר"א אין מתנדב אשם תלוי אלא כשנכנס לבית ספק.

שתי חתיכות מסופקות שנאכלו כל אחת באופן אחר - אם ישראל אכל את הראשונה ועכו"ם את השניה חייב לכו"ע, וכן אם אכל כלב או עורב, אבל אם העכו"ם אכל את הראשונה פטור, ורבי מחייב. ואם אכל את הראשונה בשוגג והשניה במזיד חייב לכו"ע, ואם אכל את הראשונה במזיד ואת השניה בשוגג פטור, ורבי מחייב, ואם אכל את שתייהם במזיד פטור, ואם אכלו ב' ישראלים בשוגג הראשון חייב מדניא, והשני לרבנן פטור, ולר"א דס"ל שאפשר להתנדב אשם תלוי, יביא השני ויתנה שאם אכל חלב יהא לכפרה ואם אכל שומן יהא לנדבה.

י"ח: האם ידיעות מחלקות באשם תלוי - לר"א אם נודע לו בין אכילה לאכילה מביא אשם תלוי על כל אכילה, ולרבי יוסי בר ר"י ורבי אלעזר ור"ש אינו מביא אלא אשם תלוי אחד.

האם ידיעת ספק מחלקת לחטאת

לרבי זירא ואב"י ור"ל מחלקות, ולרבא ור"י אין מחלקות.

הגמ' שואלת לאב"י שידיעות ספק מחלקות אי"כ אם אכל כזית לפני יוה"כ וכזית אחרי יוה"כ יביא ב' חטאות אע"פ שאכלם בהעלם אחד, דיוה"כ הוא במקום אשם תלוי שהרי מי שחייב אשם תלוי ועבר עליו יו"כ פטור, ואב"י דוחה דמנלן שאם לא נודע לו החטא יו"כ מכפר, וענה לו רבא שמכפר גם בלא נודע.

ולל"ב השאלה היא שאם אכל ביו"כ כזית בשחרית וכזית במנחה יהיה חייב ב' חטאות, וענה אב"י דמנלן דכל רגע ביו"כ מכפר, וענו לו שמצינו שאפי' אם בא לידו ספק עבירה עם חשיכה פטור, שכל היום מכפר.

עוד שואלת הגמ' על אב"י ממה שהאוכל ושותה ביו"כ בהעלם אחד חייב רק חטאת אחת, אע"פ שא"א שלא ידע ביניהם שזה יו"כ ונתכפר לו. והגמ' מתרצת שרק לרבי ידיעות ספק אינם מחלקות, ומשנה זו היא לשיטת רבנן הסבורים שאין ידיעות ספק מחלקות. ואע"פ שבסיפא משמע ששותה חומץ חייב (ורק ציר ומוריס פטור), וכרבי דס"ל שחומץ אינו משיב את הנפש (ולת"ק משיב את הנפש), מ"מ רישא רבנן ולא רבי.

עוד שואלת הגמ' מהא דתנן לגבי הקדש שאם אכל חצי פרוטה היום וחצי למוחר, או שנהנה למוחר, ואפי' לאחר ג' שנים, מצטרפין זה עם זה, אע"פ שהיה יו"כ באמצע. והגמ' מתרצת שיו"כ לא מכפר על מומן, או שלא מכפר על חצי שיעור.

שני שבילין שאחד טמא ואחד טהור, והלך אחד בשניהם ואח"כ נכנס למקדש חייב.

י"ט ואם נכנס אחרי שהלך בשביל הראשון, והזה שלישי ושביעי וטבל, והלך בשני ונכנס, לת"ק חייב ולר"ש פטור. הגמ' שואלת שאין כאן ידיעה ודאית

על הטומאה, ור"ל מיישב שזה כרבי ישמעאל דס"ל שא"צ ידיעה בתחילה, ולריו"ח עשו כאן ספק ידיעה כידיעה, ודווקא כאן דכתיב "נועלם ממנו והוא טמא" דחייב אפי' בידיעה שיש בה ספק, אבל בשאר מקומות אינו חייב בידיעת ספק, דכתיב "או הודע".

וי"א שר"ש פוטר גם באופן הראשון, ואיירי שכשהלך בשני שכח שהלך בראשון, ונחלקו אם מקצת ידיעה כידיעה.

דין מי שעשה ודאי עבירה ואינו יודע איזה

האוכל חתיכה שהיא ספק חלב ספק נותר, או בעל אשה שהיא או אשתו נדה או אחותו, ר"א מחייב חטאת, שהרי ממ"ג חייב, ורבי יהושע פוטר, דכתיב "אשר חטא בה" עד שיוודע לו במה חטא, (ור"א ממעט מ"בה" מתעסק בשבת, דמלאכת מחשבת אסרה תורה, לרבא איירי בנתכוון לחתוך תלוש וחתך מחובר, דפטור כיון שלא נתכוון לחתיכה האסורה, ולאביי בנתכוון לחתוך תלוש וחתך מחובר חייב, כיון שנתכוון לחתיכה, אלא איירי בנתכוון להגביה תלוש וחתך מחובר, שלא נתכוון לחתיכה, (אבל מתעסק בחלבים ועריות חייב מפני שנהנה). ולר"י רבי יהושע פוטר אף מאשם תלוי, דכתיב "ולא ידע" פרט לזה שידע. אמר לו ר"ש שמי שודאי עשה מלאכה אלא שאינו יודע מה עשה הוא מביא אשם תלוי, דכתיב "ועשה ולא ידע" שלא ידע מה עשה, ואילו מי שיש ספק אם עשה מלאכה או לא לא חשיב "ועשה", ומ"מ מודה ר"ש שגם באינו יודע אם עשה מביא אשם תלוי.

העושה מלאכה בביה"ש שזה ספק שבת ספק יוה"כ, לת"ק גם בזה ר"א מחייב חטאת ורבי יהושע פוטר, ולרבי יוסי בבין השמשות פטור לכו"ע מפני ש"ל שעשה מקצת מהמלאכה בשבת ומקצת ביוה"כ, והמחלוקת היא בעושה מלאכה בתוך היום ואינו יודע אם זה היה שבת או יוה"כ, וכן נחלקו בעושה מלאכה ואינו יודע איזו מלאכה. ואמרו לו חכמים שהרי בהגביה הפץ בבין השמשות אין לומר שמקצת המלאכה בשבת ומקצתה ביוה"כ, ואמרו להם רבי יוסי שגם בזה י"ל שמקצת המלאכה היום ומקצתה למחר. ולדברי רבי יוסי אין לחייב בגמר מלאכה כגון האורג חוט חוט אחד על האריג, אלא צריך לארוג ב' חוטי על האריג.

לר"ש ור"ש שזורי אם שתי המלאכות הם משם אחד חייב לכו"ע, והמחלוקת היא בשתי שמוות.

לר"י אפי' אם נתכוון ללקוט תאנים ולקט ענבים או איפכא, או שנתכוון לשחורות וליקט לבנות או איפכא, ר"א מחייב ורבי יהושע פוטר. ור"ש תמה אם רבי יהושע פוטר בכזה אופן, ד"ל דהא דכתיב "אשר חטא בה" היינו פרט למתעסק.

מתעסק ואינו מתכוון בשבת

שיטת שמואל שמתעסק בחלבים ועריות חייב מפני שנהנה, ובשבת פטור ד"מלאכת מחשבת" אסרה תורה.

והא דתנן שיש שהיו לפניו ב' תינוקות ומל בטעות את מי שזמנו ביום ראשון במקום את מי שזמנו בשבת, ר"א מחייב חטאת, ורבי יהושע פוטר משום דס"ל דטעה בדבר מצוה ולא עשה מצוה פטור. התם אין לפוטרו מצד מתעסק, דכיון שמקלקל בחבורה חייב אף מתעסק בחבורה חייב.

שמואל מבאר שמחלוקת ר"א ורבי יהושע (הנ"ל לגבי תאנים) היא, כשמעיקרא התכוון למה שעשה אלא ששכח מה היתה כוונתו, ונחלקו אם דנים שנעשתה כוונתו ומחשבתו או לא, אבל אם גם מעיקרא לא התכוון לזה פטור משום מתעסק. ומחלוקת ר"י ור"ש היא שלר"ש אם שכח מה היתה כוונתו, אם שני המלאכות הם שם אחד חייב לכו"ע, ומחלוקת ר"א ורבי יהושע היא בב' שמוות. ור"י סובר שאף בשם אחד נחלקו.

ב. רבא מבאר שמחלוקת ר"י ור"ש היא אם יש פטור מתעסק בכוונתו לשניהם אלא שרצה להקדים אחד מהם ובטעות עשה את השני לפני הראשון. וכדנתיא שאם רצה להדליק ולכבות ובטעות כיבה והדליק אם עשה זאת בשתי נשמות פטור, (ובנשימה אחת חייב, ואם כיבה או הדליק נר שלא התכוון אליו כלל פטור).

החותה גחלים בשבת - לת"ק חייב חטאת אחת, ולר"א ברבי צדוק חייב גם משום מכבה על העלינות וגם משום מבעיר על התחתונות. הגמ' שואלת

שלכאור' הדבר תלוי בכוונתו, וא"כ במה נחלקו, והגמ' מותרת דאיירי שנתכוון לכבות את העלינות מפני שהוא נפח והוא צריך פתמים, אע"פ שידע שיהיה בזה כדי להבעיר את התחתונות, שלת"ק פטור משום דס"ל שמקלקל בהבערה פטור, ולר"א ברבי צדוק מקלקל בהבערה חייב. או שנתכוון לכבות ולהבעיר, ונחלקו אם הבערה ללא יצאת וממילא פטור מקרבן, או לחלק יצאת. ולרבא נחלקו מה הדין כשנתכוון להקדים אחד והקדים את השני. ולרבא אפי' איירי שנתכוון רק לכבות, ונחלקו אם דבר שאין מתכוון חייב או פטור.

ב: החותה גחלים בשבת והובערו מאליהם, הוי מלאכה שאינה צריכה לגופה, שיש בזה מחלוקת אם חייב או פטור.

דם שחיטה:

מתי חייב על אכילת דם

כ"א באיזה בעל חי חייב - האוכל דם, בין של בהמה בין של חיה ובין של עופות, בין טהורים ובין טמאים חייב כרת. אבל דם מהלכי שתיים פטור (אמנם דם שעל גבי ככר גוררו ואוכלו, ואם הוא בין השניים מוצצו ובולעו. וחלב מהלכי שתיים אין בו איסור לאו), ובדם דגים וחגבים פטור (אא"כ כינסו ואין בו קשקשים שאז אסור שמא יבוא להתיר דם בהמה חיה ועוף), וכן בדם שרצים ורמשים פטור (אם התרו בו משום דם, אבל אם התרו בו משום שרץ לוקה). דכתיב "לעוף ולבהמה" ודורשים כלל (כל דם) ופרט (לעוף ולבהמה) וכלל (כל נפש אשר תאכל כל דם, ואף שהכלל הראשון הוא לאו והשני הוא כרת, האי תנא דבי רבי ישמעאל שדורש אף בכהאי גוונא), כעין הפרט, שכל מי שיש בו טומאה חמורה וקלה, ואיסור והתר, והם מין בשר, דמם אסור, אבל מהלכי שתיים שאין בהם טומאה קלה (וכדלהלן), ושרצים שאין בהם טומאה חמורה, וביצים שאינם מין בשר, אינם בכלל האיסור. ודם דגים וחגבים כולו הותר (והיינו שא"צ שחיטה).

כוי דמו אסור אף למ"ד שהוא בריה בפני עצמה, דילפינן מכלל ופרט וכלל, וחלבו אסור דכתיב "כל חלב", ונבלתו אסורה דכתיב "כל נבילה", וגיד הנשה שלו אסור דב"כף ירך" תלה רחמנא, ומטמא ושייך בו שחיטה מסברא, שהרי לכל דבר דינו כבהמה.

טומאה חמורה וטומאה קלה באדם - החותך חתיכה מאדם חי, הרי חתיכתו היא מחשבה לאכילה, וצריך הכשר לקבל טומאה, ואם חתך לאכילת כלב לא חשיב מחשבה, (דאף שדבר טמא אינו יוצא מידי טומאה עד שיפסל מאכילת אדם וכלב, מ"מ להכשירו לטומאה בעינו שיהא ראוי לאדם), ונמצא שבאדם חי שייכת אף טומאה קלה, שהרי מחשבה אינה נצרכת אלא לטומאה קלה. אמנם לאחר מיתה אין שייך בו אלא טומאה חמורה.

טומאה חמורה וטומאה קלה בבהמה - בשר בהמה לאחר מיתה מטמא טומאה חמורה. ואייתא בעוקצין שנבלת עוף טהור בכפרים ונבלת בהמה טמאה בכל מקום צריכים מחשבה מפני שאין דרך לאכול נבלת בהמה ובכפרים שהעם מועטים אין דרך לאכול עוף טהור, ואין צריכים הכשר, (אבל נבלת בהמה טהורה בכל מקום, ונבלת עוף טהור וחלב בשווקים, א"צ לא מחשבה ולא הכשר), וכיון שכשיש כזית היא עצמה טמאה חמורה, צ"ל דאיירי שיש פחות מכזית נבילה ופחות מכביצה אוכלין וביחד הוי כביצה, ומ"מ א"צ הכשר כשאר אוכלין שאין סופם לטמא טומאה חמורה, משום שאם היה מביא עוד נבילה ומצרפם לכזית לא היה המאכל צריך הכשר, (משא"כ במת שאף במצרף אין בזה טומאה חמורה, דבטלה דעתו אצל כל אדם). ולרב חנניה איירי בכזית מחופה בבצק והבצק משלימו לכביצה, ומ"מ א"צ הכשר, דאע"פ שאינו מטמא במגע הוא מטמא במשא (משא"כ במת שהטומאה בוקעת ועולה).

דם נבילה ב"ש מטהרים וב"ה מטמאים.

באיזה סוג דם חייב - דם נחירה, דם עיקור, דם הקזה שהנשמה יוצאת בו חייב, אבל דם הטחול או הלב או הכליות או האברים או דם ביצים, פטור. והא דתני שצריך לקרוע את הלב ולהוציא את דמו, ואם לא קרעו, בעוף אינו עובר

עליו כיון שאין שם כזית, אבל בבהמה שיש בו כזית יש בזה כרת, היינו בדם שהגיע ללב ממקומות אחרים, דבשעה שהנשמה יוצאה הדם נמשך ללב.

כ"ב. איזהו דם הקזה שהנשמה תלויה בו - לריו"ח היינו כל זמן שמקלח, ולר"ל היינו מטיפה המשחרת ואילך, אבל לפני כן אע"פ שהוא שותת היינו דם הנפש, וכדעת ר"ש בברייתא (ור"א כריו"ח). ואם הקיז דם לבהמה וקיבל דמה בכוסות, על הראשונה חייב אף לריו"ח, ועל השניה אינו חייב אלא לר"ל. ומהא דכתיב "ודם חללים ישתה" לומדים שדם קילוח אינו מכשיר את הזרעים.

דם התמצית לת"ק אין חייבים עליו, ור"י מחייב דכתיב "כל דם", ומ"מ לענין כפרה אף לר"י בעינין להזות מדם שהנפש יוצאה בו, דכתיב "כי הדם הוא הנפש יכפר".

דיני אשם ודאי ותלוי

כ"ב: ספק מעילה - לר"ע מביא אשם תלוי בספק מעילה, דכתיב "ואם נפש" ו' מוסיף על ענין ראשון, וילמד עליון מתחתון ותחתון מעליון, אבל ממון אינו משלם עד שידע שמעל שאז יביא גם אשם ודאי. ולחכמים אין מביא אשם תלוי בספק מעילה, דילפי מצות מצות מחטאת שאינו מביא קרבן אלא בדבר שחייבים על זדונו כרת, ומעילה אין חייבים על זדונה כרת (אלא לרבי חייב מיתה ולרבנן באזהרה), ואף שיש הקש מדכתיב "ואם נפש" מ"מ גז"ש מצות מצות מלמדת שאין ללמוד דבר זה מההקש. ולר"ט יביא דמי המעילה וחומשה, ויביא אשם בשני סלעים ויתנה שאם ודאי מעל אלו הדמים וזה האשם, ואם ישאר הספק לעולם יהיו המעות נדבה והבהמה אשם תלוי, דאשם ודאי א"צ שתהיה לו ידיעה כבר בתחילה. ואמר ר"ע שבאמת כך יעשה במעילה מועטת, אבל אם המעילה מרובה עדיף לו להביא ב' קרבנות ולא לשלם עכשיו.

אשם תלוי וכן אשם שפחה חרופה יש להביא בשווי שני שקלי כסף, כמו אשם רגיל.

ספק יולדת שמביאה חטאת העוף, אם נודע לה לפני המליקה שילדה ודאי, תביאנה בתורת ודאי, שהרי בודאי ובספק מביאה אותו קרבן.

אכילת אחת משתי חתיכות שאיסורם שונה

היו לפניו חתיכה של חולין וחתיכה של הקדש אם אכל אחת מהן לחכמים פטור ולר"ע מביא אשם תלוי. ואם אכל גם את השניה מביא אשם ודאי. ואם שני אנשים אכלו את שתי החתיכות, לר"ע שניהם מביאים אשם תלוי, ולר"ש שניהם מביאים אשם אחד בשותפות ומתנים שמי שלא חטא מוחל לשני על חלקו, ולרבי יוסי אין שניים מביאים אשם אחד.

כ"ג. היו לפניו חתיכת חלב וחתיכת חולין ואכל אחת מהן, מביא אשם תלוי, ואם אכל גם את השניה מביא חטאת, ואם שניים אכלו את שני החתיכות, לת"ק כל אחד מביא אשם תלוי, ולר"ש שניהם מביאים חטאת אחת ומתנים כ"ל, ולרבי יוסי אין שניים מביאים חטאת אחת, ות"ק היינו רבי יוסי.

היו לפניו חתיכת חלב וחתיכת קודש ואכל אחת מהן, מביא אשם תלוי, ואם אכל גם את השניה מביא חטאת ואשם, ואם שני אנשים אכלו את שני החתיכות, לת"ק כל אחד מביא אשם תלוי, ולר"ש שניהם מביאים חטאת ואשם, ולרבי יוסי אין שניים מביאים חטאת ואשם יחד. ולר"ע כאן אינו מביא שני אשם תלוי, משום שודאי עבר רק עבירה אחת.

היו לפניו חתיכת חלב וחתיכת חלב קודש ואכל אחת מהן, לת"ק מביא חטאת דממ"ז אכל חלב, ולר"ע מביא גם אשם תלוי. ואם אכל גם את השניה מביא ב' חטאות ואשם ודאי. ואם שני אנשים אכלו את שני החתיכות, לת"ק כל אחד מביא חטאת, ולר"ע מביאים גם אשם תלוי, ולר"ש כל אחד מביא חטאת, ומביאים אשם יחד, ולרבי יוסי אין שניים מביאים אשם יחד.

היו לפניו חתיכת חלב וחתיכת חלב של נותר ואכל אחת מהן, מביא חטאת ואשם תלוי, ואם אכל גם את השניה מביא ג' חטאות, (ואינו מביא אשם ודאי על הנותר, דאיירי שאין באותה חתיכה שו"פ), ואם שני אנשים אכלו את שני החתיכות, לת"ק כל אחד מביא חטאת ואשם תלוי, ולר"ש כל אחד מביא

חטאת (ואף דס"ל שאין איסור חל על איסור אף כשהאיסור השני חמור, ולכן האוכל נבילה ביוה"כ פטור, ואם אכל כליה עם חלבה יש בה איסור עולין ולא חל עליה איסור נותר, האי תנא ס"ל בדעת ר"ש שבקדשים חל איסור על איסור, כדמצינו שטומאה חלה על עולין דכתיב "אשר לד" וטומאתו עליו", וכדמצינו שלרבי איסור קל לא חל על איסור חמור, ומ"מ איסור מעילה חל על איסור קדשים דכתיב "כל חלב לד". אמנם יש מ"ד שלר"ש אף בקדשים אין איסור חל על איסור, ולשיטתו אין פיגול ונותר בעולין, ו"כל חלב לד" איירי בוולד קדשים, וקסבר שבהויתם הם קדושים, וממילא שני האיסורים חלים יחד. כ"ג:), ומביאים עוד חטאת יחד, ולרבי יוסי אין שניים מביאים חטאת יחד.

המביא אשם:

דין המביא אשם תלוי ונודע לו שלא חטא

כ"ג: אם הדבר נודע לו לפני השחיטה, לר"מ הקרבן יצא וירעה בעדר כחולין גמורים, וכן הדין אפי"ן אם נודע לו שחטא, משום שלא הפרישו אלא על הספק. ולחכמים אפי"ן בנודע לו שלא חטא ירעה עד שיתאב וימכר ויפלו דמיו לנדבה, דכיון שליבו נוקפו דעתו להקדיש אותה בכל מקרה. ור"א סובר שאדם יכול להביא אשם תלוי בנדבה, אמנם גם לפי מה שאמרנו לו שאפשר להביא רק כשיש ספק, הכא הוא עצמו קרב, דיתכן שחטא בחטא אחר.

כ"ד. ומודה ר"מ לחכמים היכא שהפריש ב' אשמות לאחריות, דכיון שגילה דעתו שליבו נוקפו גמור והקדישו, ולכן השני ירעה עד שיתאב וימכר ויפלו דמיו לנדבה.

לרב מודים חכמים לר"מ במפריש אשם תלוי בגלל עדים שהעידו שספק חטא, והוזמו העדים, שיצא וירעה בעדר, כיון שהיה סבור שיבואו עדים אחרים ויזימום. ולרבא חכמים חולקים גם בהוזמו העדים, וכבר נחלקו בזה רבי אלעזר וריו"ח, שלרבי אלעזר בהוזמו העדים דינה כמנחת קנאות שאם נמצאו העדים זוממים יוצאת לחולין, ולריו"ח אינה יוצאת לחולין, ושאינו מנחת קנאות שלא באה לכפרה אלא לברר.

ואם הדבר נודע לו אחרי השחיטה, הדם ישפך, והבשר יצא לבית השריפה. (כ"ג:). (לרבי אלעזר הדבר תלוי במחלוקת אם חולין שנשחטו בעזרה דינם בשריפה או לא, ולרבה באשם תלוי לכו"ע דינו בשריפה, דמתוך שליבו נוקפו גומר בליבו להקדישו. כ"ד:).

ואם הדם כבר נזרק, אפשר לאכול את הבשר שהרי אשם תלוי בא על הספק וכבר נגמרה הכפרה. (ואף שהוא יודע שלא חטא, מ"מ בעינין ידיעה בשעת סליחה, דכתיב "והוא לא ידע ונסלח לו". כ"ד:). ולרבי יוסי גם אם הדם בכוס זורקים אותו ואוכלים את הבשר דכל העומד לזרוק כזרוק דמי. (כ"ג:).

המביא אשם ודאי ונודע לו שלא חטא - אם הדבר נודע לו לפני השחיטה, יצא וירעה בעדר אף לרבנן, דהקדש בטעות הוא. ואם נודע לו אחרי השחיטה, יקבר. ואם הדם כבר נזרק, יצא לבית השריפה. (כ"ג:). לרבה יש כאן סתירה אם חולין שנשחטו בעזרה דינם בשריפה או שיקברו, ולרב אשי מה שבסיפא יצא לבית השריפה הטעם הוא מפני שנראה כזבח פסול. (כ"ד:).

שור הנסקל שנודע שאינו חייב סקילה - אם הדבר נודע לפני הסקילה, יצא וירעה בעדר. ואם הדבר נודע אחר שנסקל, בשרו מותר בהנאה. הגמ' דנה שאם מדובר בתרי ותרי, למה סומכים על האחרונים יותר מעל הראשונים, וי"ל שמדובר בעידי הזמה, או שבא הרוג ברגליו. והיכא שהוזמו העדים, לריו"ח כל המחזיק בו זכה בו, ואמר רבא שמסתבר כך רק באמרנו שהשור נרבע ע"י אחר, אבל אם אמרו שהוא עצמו רבעו אינו הפקר, כיון שהוא יודע את האמת. ואף שעיר הנידחת שהוזמו עידיה כל המחזיק בה זכה בה, שאני התם שגם מי שידוע שלא חטא אינו יודע שאחרים לא חטאו.

דין מתנה שאין המקבל רוצה בה

הנותן מתנה לחבירו ואמר הלה לאחר שבאה לידו מתנה זו תיבטל או מבוטלת או אי אפשרי בה, כל המחזיק בה זכה בה, (אבל אם אמר בטילה היא או אינה

מתנה לא אמר כלום). אמנם האומר לחבירו דין דברים אין לי על שדה זו אין לי עסק בה וידי מסולקת הימנה לא אמר כלום, דלא סילק עצמו אלא מדין דברים ולא מגוף השדה.

כ"ד: שכיב מוֹרע הכותב נכסיו לאחרים, ושתק ולאחר זמן אמר הלה אי אפשי בהם, לת"ק אם היה השני כהן הם אוכלים בתרומה, שאף שהאומר אי אפשי במתנה כל המחזיק בהם זכה, קסבר המפקיר עבדו יצא לחרות וצריך גט שחרור, וקסבר שמעוכב גט שחרור אוכל בתרומה. ולרשב"ג זכו בהם היורשים, דאדם נותן מתנה רק על דעת שירצו לקבלה ממנו.

כ"ה: עגלה ערופה שנמצא ההורג - במתני' (כ"ג): איתא שאם הרוצח נמצא לפני העריפה תצא ותרעה בעדר. ואם הוא נמצא אחרי העריפה תיקבר במקומה, כיון שהיא באה על הספק וכבר נתכפר. הגמ' אומרת שמבואר ממתני' שעגלה ערופה נאסרת לאחר עריפה (כשיטת רבא, וטעמא דרבא מפני שאז נעשה בה מעשה), דאם היא נאסרת מזמן ירידתה לנחל איתן (כשיטת רב המנונא), אין דינה תלוי בעריפה, ולא שייך לומר שכבר נתכפר. ולרב המנונא נחלקו בזה תנאים, ותנא דמתני' ס"ל שנאסרת לאחר העריפה.

איסור אותו ואת בנו - השוחט פרת חטאת ושור הנסקל ועגלה ערופה באותו יום יחד עם האם, ר"ש פוטר, וחכמים מחייבים. לרב המנונא איירי מחיים, ונחלקו אם שחיטה שאינה ראויה שמה שחיטה.

מתי אפשר להביא אשם תלוי - לר"א אדם יכול להתנדב אשם תלוי בכל עת שירצה, דאל"כ למה בנודע לו שחטא צריך להביא חטאת. ובבא בן בוטא היה מביא אשם תלוי בכל יום, חוץ מיום אחד אחרי יו"כ משום שאמרו לו שימתין עד שיהיה לו ספק חטא, דכתיב "אשר לא תיעשנה" והיינו אפי' לאו. ולחכמים אין מביאים אשם תלוי אלא על ספק בדבר שזדונו כרת ושגגתו חטאת, דילפינן מצוות מצות מחטאת הבאה על איסור חלב, והאשם תלוי אינו אלא מגין מן היסורים, ולכן אם נודע לו שחטא צריך להביא חטאת, ואין מביאים בנדבה אלא עולה ושלמים. ולר"א אחרי שאמרו לו אשם תלוי בא אף על הנבילה.

אשם תלוי אינו מכפר היכא שאח"כ נודע לו שחטא, דכתיב "או הודע אליו" מכל מקום, ואין מביאים אשם תלוי אלא כדי להגן מן היסורים, (ולא כדי שימות בלא עוון, דבלאו הכי מיתה ממרקת). (כ"ו:).

קרבנות אחרי יוה"כ

כ"ה: חייבי חטאת או אשם ודאיים, חייבים להביא קרבנותיהם אף אחרי יוה"כ, י"א דילפינן מדכתיב "והתודה עליו את כל עוונות בני ישראל ואת כל פשעיהם", עוונות אלו זדונות כדכתיב "עוונה בה", וא"כ למה הוזכרו פשעים, להקיש שכמו שפשעים אינם בני קרבן כך חטאים אינם בני קרבן.

חייבי אשמות תלויים, פטורים אחרי יוה"כ, אף אם הספק היה ביוה"כ סמוך לחשיכה, דכתיב "מכל חטאותיכם לפני ד' ", חטא שאין מכיר בו אלא המקום, יוה"כ מכפר, ומזה אפשר ללמוד גם את הדין הקודם, שאם ידע שחטא אין יוה"כ מכפר. ואשה החייבת ספק חטאת העוף צריכה להביאו אף אחרי יוה"כ, כיון שזה מכשיר אותה לאכול זבחים.

כ"ו: חייבי מלקות לוקים אף אם עבר עליהם יוה"כ, והא דתנן שיוה"כ מכפר על עשה ולא תעשה, היינו אם לא התרו בהם.

עוונות מסופקים שאין יוה"כ פוטר בהם מהבאת קרבן - ספק יולדת או ספק מצורע או ספק נזיר או ספק סוטה שעבר עליהם יוה"כ צריכים להביא קרבן, אע"פ שהוא חטא שאין מכיר בו אלא הקב"ה, דאין יוה"כ מכפר אלא "לכל חטאותם" ולא לכל טומאותם. ואף לר"ש דס"ל שיוולדת היא חוטאת מפני שבשעה שהיא כורעת לילד היא נשבעת שלא תזקק עוד לבעלה, וכן בנגעים מצינו שהנגעים באים מפני ז' עוונות, וכן בנזיר מצינו שלר"א הקפר נזיר נקרא חוטא, מ"מ הקרבן הוא כדי להתירו בקדשים. ולרבא שאני סוטה שהקרבן בא לברר אם חטאה.

עגלה ערופה צריכים להביא אף אם עבר יוה"כ, או מפני שההורג מכיר בחטא, או משום דכתיב "ולארץ לא יכופר" אלא העגלה ערופה בשוגג או בהרית ההורג במזיד, או משום דכתיב "כפר לעמך ישראל אשר פדית" והיינו על יוצאי מצרים אע"פ שעברו עליהם כמה יוה"כ.

אם אחרי יוה"כ נודע לו שחטא מביא קרבן, דכתיב ידיעה בחטאת של יחיד ושל נשיא ושל ציבור, ואפשר ללמודם זה מזה בגז"ש מצוות מצות, (אבל בלא גז"ש אין ללמודם זה מזה, דיחיד קרבנו נקיבה משא"כ נשיא וציבור, ונשיא וציבור אינם חייבים קרבן בשבועת העדות משא"כ יחיד, ונשיא יש בקרבנו נקיבה משא"כ ציבור (ולכן גם א"א ללמוד גם מיחיד ונשיא יחד), וציבור אין חייבים אלא על העלם דבר עם שגגת מעשה משא"כ יחיד ונשיא, ויחיד וציבור אינם עשויים להשתנות, משא"כ נשיא שאם עבר מנשיאותו דינו כשאר יחיד).

כ"ז: אשה שמביאה חטאת העוף מחמת ספק, אם לפני המליקה נודע לה שילדה ודאי דינה כודאי, שהרי מביאה אותו מין אף בודאי, ואם נודע לה שלא ילדה, תצא לחולין או שתימכר. ואם אחרי שנמלקה נודע שאינה צריכה להביאה, לרב מזה וממצה דמה וכיפר והיא נאכלת, ולר"י ח אינה נאכלת שמוא יאמרו שכל חטאת העוף הבאה על הספק נאכלת, ואם נודע לה שלא ילדה, אסורה בהנאה מדרבנן ותיקבר. ואם אחרי שמיצה דמה נודע לה שילדה, אסורה אפי' בהנאה, דעל הספק באה מתחילה וכיפרה ספיקה והלכה לה.

דין שתי סלעים שהופרשו לאשם - המפריש שתי סלעים לאשם, אם קנה בהם ב' אילים, ואחד מהם שוה ב' סלעים, אותו איל יקרב לאשם, והשני ירעה עד שיסתאב וימכר ויפלו דמיו לנדבה. ואם קנה בהם ב' אילים לאכול אותם חולין, ואחד מהם שוה ב' סלעים והשני י' זוז, הראשון יקרב אשם מעילה, והשני יתן להקדש על המעילה (שהרי צריך להביא את החומש יחד עם מה שמביא על תשלום המעילה, דכתיב "ואת אשר חטא מן הקודש ישלם ואת חמישיתו יוסף עליו"). ואם קנה בהם אחד לאשם ואחד חולין, אם של אשם שוה ב' סלעים יקרב לאשם והשני לאשם מעילה, ויביא מביטו עוד סלע וחומש.

דיני כפרה בקרבן שהושבח

כ"ז: אדם מתכפר בשבח הקדש כגון אם לקח איל בסלע והוקרו טלאים ועמדו על שתיים.

מי שיש לו כמה חומשין שהוא חייב להקדש, יש להסתפק אם יכול להביא מהם אשם, דאף שאדם מתכפר בשבח הקדש, שאני התם שטרח בו, (ואף את"ל שאין אדם מתכפר בשבח הקדש, שאני התם שלא הפרישו לשם אשם, משא"כ הכא).

לקח איל בסלע ופיטמו והעמידו על שתיים כשר לאשם. (ואף לפי ההו"א ש"ל שאין אדם מתכפר בשבח הקדש, פיטמו שאני שחיסר מממונו עבור הפיטום, ואף אם האיל השביח יותר מהפיטום כשר).

ולד תודה ותמורתה, או המפריש תודה ואבדה והפריש אחרת תחתיה, אין טעונות לחם. אמנם אם מקריב את הולד לפני האם הוא טעון לחם, שהרי אדם מתכפר בשבח הקדש.

הוזלו טלאים ואין איל בשווי ב' סלעים, א"א להביא אשם, דבעינן "כסף שקלים", ולכן לא נתנה תורה קצבה במחוסרי כפרה, דשמוא יוזלו טלאים ולא יוכלו לאכול בקדשים. והגמ' שואלת שא"כ חטאת הבאה על החלב שהיא לכפרה ואינה מתירה לאכול בקדשים, ואשם נזיר שהוא בא לבטלה, תתן בהם התורה קצבה.

בהמה של שני שותפין, שהקדיש אחד מהם חציה, וחזר ולקח חציה השני והקדישה, קדושה, ואינה קריבה (דבעלי חיים נדחים, ודיחוי מעיקרא הוי דיחוי, ויש דיחוי אף בקדושת דמים), ועושה תמורה, ותמורתה קדושה ואינה קריבה.

שינוי בקרבן או במעות שהופרשו לקרבן

כ"ז: המפריש חטאתו ומת, לא יביאנו בנו אחריו, דכתיב "קרבנו" ולא קרבן אביו, ואפי' אם שני העבירות אם באותו חומר אינו יוצא בקרבן אביו, דכתיב פעם נוספת "קרבנו", ואפי' אם אביו הפריש מעות אין הבן יכול להביא מהם חטאת (אע"פ שיכול להביא קרבנות נזירות ולגלה אם אביו הפריש מעות, אא"כ האב פירש מה לעולה ומה לחטאת), דכתיב פעם נוספת "קרבנו".

ואף האדם עצמו שהפריש לא יביאנו עבור חטא אחר, דכתיב "על חטאתו", ואפי' עבור חלב שאכל היום במקום חלב שאכל אתמול לא יביאנה, דכתיב

מסכת מעילה:

קדשי קדשים:

מעילה בקרבן שנפסל

ב. קדשי קדשים שנשחטו בדרום אע"פ שנפסלו יש בהם מעילה והנתנה מהם ש"פ מעל, בין אם שחטם בדרום וקיבל דמם בצפון, ובין אם שחטם בצפון וקיבל דמם בדרום אף שהקבלה שהיא עיקר העבודה נעשית בפסול, ואף שקדשים שמתו יצאו מידי מעילה דלא חזו לא לגבוה ולא להדיוט, מ"מ כיון שהדרום ראוי לשיטת קדשים קלים לא היו כקדשים שמתו שאינם ראויים כלל.

קדשי קדשים ששחטם ביום זורק דמם בלילה או איפכא, יש בהם מעילה, אע"פ שלילה אינו זמן הקרבה. וכן אם שחטם במחשבת חוץ לזמנו או חוץ למקומו יש בהם מעילה, הואיל ומרצים לפיגולם שאין נקבע שם פיגול על הקרבן עד שיוזק הדם, להכי לא יצאו מקדושתם ומועלים בהם.

קדשים שהיה בהם שעת התר לכהנים, כגון שהקרבן נפסל בלילה או בטומאה או ביוצא, אין בהם מעילה. אבל אם לא היה בהם התר לכהנים, כגון במחשבת חוץ לזמנו או חוץ למקומו, או שקיבלו או זרקו פסולים את דמה, יש בהם מעילה. שיטת חזקיה (ה.) שמשפיק שנשחטה בהתר להחשיב שהיה בה שעת התר לכהנים, ושיטת ריו"ח דבעינן שיהיה בה התר אכילה והיינו שנוזק הדם כראוי.

באיזה פסולים אומרים אם עלו לא ירדו

ב: שיטת ר"ש שכל הפסולים שעלו על גבי המזבח לא ירדו, דכתיב "זאת תורת העולה" תורה אחת לכל העולין. ושיטת ר"י שאם נשחטה בלילה או נשפך דמה או יצא דמה מחוץ לקלעים אם עלו ירדו, דכתיב "זאת תורת העולה היא העולה".

השוטח בדרום - לדעת ר"י אם עלו ירדו, ולדעת ר"ש שיטת רב יוסף שאף בזה אם עלו לא ירדו, אבל שיטת רבה שבזה אם עלו ירדו, דכיון ששחטם בדרום הרי זה כאילו חנק את הבהמה, ולדבריו הא דתני במתני' שיש בזה מעילה, היינו מדרבנן, ונ"מ שאין משלם חומש. ועולא מחדש שכל קדשים שמתו מועלים בהם מדרבנן, ואף דתנינא שהנהנה מחטאת כשהיא מתה כיון שנהנה בכל שהוא מעל, (וכשהיא חיה לא מעל עד שיפגום), ומשמע שדווקא בחטאת מעל, צ"ל דה"ה בשאר קדשים, וקמ"ל שאפי' חטאת שהיא לכפרה ובדלים ממנה, מועלים בה מדרבנן. ואמנם חטאת שזינה למיתה אין בהם מעילה אף שאסורים בהנאה, שאני התם שכבר בחייהם בדלים מהם וא"צ לגזור שיהיה בהם מעילה.

ג. רב יוסף מוכיח כדבריו מודתני שחטאת העוף או עולת העוף ששינה במקום המליקה או בהזאה, יש מעילה בכל אלו, ומטמאים בגדים אבית הבליעה, חוץ מחטאת העוף שעשאה למטה כדינה שאין מועלים בה כיון שיש בה שעת התר לכהנים, ואיתא התם שאין הקרבן מטמא בגדים בבית הבליעה אא"כ היה פסולו בקודש, ועוד איתא התם שכל שהיה פסולו בקודש אם עלו לא ירדו וקאי אדלעיל שאם שינה מקום המליקה אם עלו לא ירדו, וה"ה בשינה מקום השחיטה ששינה החילת העבודה. תיובתא דרבה תיובתא.

ג. לרבי אלעזר עולת במת יחיד שבזמן התר הבמות הקדישה ע"מ להקריבה בבמת יחיד והכניסה לפניו, קלטוה מחיצות לכל דבר ונפסלת ביוצא וברום וכו'. ורבי אלעזר הסתפק היכא שאותה עולה נפסלה, אם נאמר בה הדין אם עלו לא ירדו. הגמ' אומרת שאין מדבריו ראייה שבעולה רגילה היה פשוט לו כרבה או כרב יוסף, דיי"ל שהספק הוא גם בעולה רגילה, וכוונת רבי אלעזר שאפי' אם בעולה רגילה אם עלתה תרד, הכא המחיצה לא פוסלת כיון שלא הוקדשה ע"מ להקריבה בפנים המחיצה, ואפי' אם בעולה רגילה אם עלתה לא תרד, הכא המחיצה לא קולטת כלל, כיון שלא הוקדשה ע"מ להקריבה בפנים.

"קרבנו על חטאתו", ולא רק בהפריש קרבן אינו יכול לשנות, דכמו שאינו יכול למעול בקרבן ולהוציאו לחלוץ כך אינו יכול לשנות, אלא אפי' הפריש מעות על הדם אינו יכול להביאם על החלב אף שיכול למעול בהם, דכתיב "קרבנו על חטאתו" עד שיהא קרבנו לשם חטאו.

שינוי במין הקרבן - המפריש מעות עבור כשבה יכול להביא מהם שעירה, וכן איפכא. ואם הפריש מעות לכשבה או שעירה והעני, יביא עוף, דכתיב "מחטאתו" גבי כשבה או שעירה, ואם העני עוד, יביא עשירית האיפה, דכתיב "מחטאתו" גבי עוף, (וקמ"ל שאפשר לקחת ממעות של בעלי דם אפי' לעשירית האיפה). ואם הפריש מעות לעשירית האיפה והעשיר, יביא עוף, ואם העשיר עוד, יביא כשבה או שעירה, דכתיב "על חטאתו". ואם הפריש כשבה או שעירה ונסתאבו, והעני, יכול להביא בדמיה עוף, אבל אם הפריש עוף ונסתאב, לא יביא בדמיו עשירית האיפה, מפני שאין לעוף פדיון.

כ"ח. מטמא מקדש עשיר שהפריש קן במקום כבשה, ידחה, דיש דיחויי בבעלי חיים ובדמים, ודיחויי מעיקרא הוי דיחויי.

המפריש נקיבה לפסחו קודם הפסח, תרעה עד שתסתאב ותימכר ויביא בדמיה פסח, ואם ילדה זכר, ירעה עד שיתסתאב וימכר ויביא בדמיו פסח, ולר"ש הוא עצמו יקרב פסח, דס"ל לר"ש שבעלי חיים אינם נדחים, וכדמצינו שלר"ש אם מת אחד משני השעירים של יוה"כ, מביא חבריו שלא בהגרלה, (ומבואר נמי דס"ל שהגרלה אינה מעכבת).

מתי נקבע הקן לעולה ולחטאת - לרב חסדא אין הקינים מתפרשות אלא בלקיחת הבעלים או בעשיית כהן, דכתיב "ולקחה שתי תורים" "ועשה הכהן" **מתי נקבע שעיר יוה"כ לחטאת** - הגורל קובע את השעיר לחטאת, ולא קריאת השם, דכתיב "ועשהו חטאת".

שינוי קרבן בין עשיר לעני - מטמא מקדש עני שהפריש מעות לעופות, והעשיר, ואח"כ אמר אלו לחטאתי ואלו לעולתי, (והיינו לרב חגא דס"ל שמטמא מקדש עשיר שהביא קרבן עני יצא, אבל לרבי אלעזר דס"ל שלא יצא איירי שאמר מעיקרא, וכן לרב חסדא הנ"ל דס"ל שאין הקינים מתפרשות אלא או בלקיחה או בעשיה, איירי שאמר בשעת לקיחה), ובאמת הוא צריך להביא רק חטאת, מביא חטאת מהמעות שייחד לחטאת ומוסיף עליהם, אבל מהמעות שייחד לעולה אינו יכול להביא חטאת אלא לכו לנדבה. ומודה רבי חגא שמצורע עשיר שהביא קרבן עני לא יצא, דכתיב "זאת", (אבל מצורע עני שהביא קרבן עשיר יצא, דאהדריה קרא בהא דכתיב "תורת"). ואין לומדים מטמא מקדש ממצורע, דכתיב "ואם ל הוצא".

דיני קדימה בקרבנות ובכבוד אב ואם רב

אין כבשים קודמים לעיזים, אע"פ שבתורה הם קודמים, דכתיב "והביא את קרבנו שעירת עיזים", ואח"כ כתיב ואם כבש יביא קרבנו". וכן אין תורים קודמים לבני יונה, אע"פ שבתורה הם קודמים, דכתיב "ובן יונה או תור לחטאת".

כבוד אב ואם רב - אין כבוד אב קודם לכבוד אב, אע"ג דהתורה הקדימה אב לאם, דהא כתיב "איש אמו ואביו תיראו", אמנם כיון שגם האם חייבת בכבוד אביו, אב קודם לאם. וכן אם הבן למד תורה מרב, הרב קודם לאב, מפני שאף האב חייב בכבודו.

כ"ח: ד' צווחות צווחה עזרה - א' הוציאו מכאן את בני עלי חפני ופנחס שטימאו את ההיכל. ב' פתחו שעירים ויכנס יוחנן בן נדבאי תלמידו של פינקאי וימלא כריסו מקדשי שמים, שהיה אוכל ד' סאה גוזלות בקנינה סעודה, וכל ימיו לא היה נותר בעזרה. ג' שאו שערים ראשיים ויכנס אלישמע בן פיכאי תלמידו של פנחס וישמש בכהונה גדולה. ד' פתחו שערים והוציאו את יששכר איש כפר ברקאי שמכבד את עצמו ומבזה קדשי שמים, (שהיה כורך ידיו בשיראי ועובד עבודה, ונענש שכשהתווכחו מה משובח יותר, כבש או גדי, ואמר שכבש משובח יותר שהרי הוא קרב לתמיד, כמו שאמרה המלכה, ועשה בידו תנועה של גסות וליצנות ומרד במלכות, ואמר ינאי שיחתכו את ידו הימנית, ושיחד שיחתכו את היד השמאלית, וכשראה זאת המלך אמר שיחתכו גם את הימנית. ובאמת יש ללמוד מהתורה והמשנה שאין הם מובחרים זה מזה, וכנ"ל).

תלמידי חכמים מרבים שלום בעולם.

דין זריקת פיגול

זמן המעילה בקדשי קדשים ובקדשים קלים – בשר קדשי קדשים יש בו דין מעילה רק עד הזריקה שאז הותר הבשר לכהנים, ואימורי קדשים יש בהם דין מעילה רק אחרי הזריקה.

לרב גידל זריקת פיגול אינה מבטלת מקדשי קדשים דין מעילה כיון שלא הותר הבשר לכהנים, וכן אינה מביאה אימורי קדשים קלים לידי מעילה, משא"כ זריקה כשרה.

מעילה בלחמי תודה – השוחט תודה בפנים והלחם נמצא מחוץ לחומוה, או ששחטה לפני שקרמו פני הלחם בתנור (ואפי' אחד מכל הלחמים) לא קידשה השחיטה את הלחם, אבל אם שחטה במחשבת חוץ לזמנה או חוץ למקומה, קידש הלחם. ולרב גידל איירי ששתק בזריקה ממחשבת פיגול, ולפי זה לא קידש הלחם אלא ליפסל, ולא לחייבו במעילה.

קומץ פיגול (והיינו שמחשבת פיגול בקמיצה, שהיא כשחיטה, מביאה אותה לידי פיגול אם יפגל בהקטרה, דאם אחרים והיינו את השיריים הוא מביא לידי פיגול, כ"ש שהקומץ עצמו נתפגל), שהעלה אותו למזבח ואחז בו האור פקע פיגולו ממנו, וה"ה באברים שנתפגלו.

ד. עירוב מחשבת פיגול במחשבת פסול – האומר הריני שוחט סימן ראשון חוץ לזמנו וסימן שני חוץ למקומו, לר"י הוי פיגול, ולחכמים עירובי מחשבות הואי ופסול ואין בו כרת, כיון שלא כולו במחשבת חוץ לזמנו, אבל אם חשב את שתי המחשבות בעבודה אחת, לכו"ע עירובי מחשבות הואי. הגמ' מבארת שלרב גידל איירי שחשב מחשבת פיגול גם בזריקה.

ד. מעילה בדם שנפסל בלינה – דם בהמה שלן, אע"פ שחזר וזרקו מועלים בו. הגמ' אומרת שאין מכאן ראייה לרב גידל שזריקת פיגול לא מוציאה מידי מעילה, ד"ל שלינה נחשבת כמעשה בידים כיון שהיה לו לזרוק אתמול, ולכן קנסוהו שאין הזריקה מוציאה מידי מעילה, אבל במחשבת פיגול י"ל שאחרי הזריקה אין מעילה.

זריקת פיגול אינה מביאה קדשים קלים לידי מעילה, אמנם בקדשי קדשים אף זריקת פיגול מוציאתם מידי מעילה, ודלא כרב גידל (ג). והיינו דאמרין במנחות דאיתותב רב גידל. (1).

ה. כיבוס בדם חטאת פסולה שנית על הבגד – דם חטאת פסולה שנית על הבגד, אין הבגד טעון כיבוס, בין אם היתה לה שעת הכושר ונפסלה בלינה או שנשטא הדם או שיצא, בין שלא היתה לה שעת הכושר שנשחטה במחשבת חוץ למקומה או חוץ לזמנה או שקיבלו פסולים וזרקו את דמה. וכן אם קיבלוהו וזרקוהו כשרים אין הבגד טעון כיבוס, דכתיב "אשר יזה מדמה" ולא שכבר הוזה.

ה. מה נותן לדם דין שיריים – פסול שקיבל את הדם וזרקו, ואח"כ קיבל כשר עוד דם וזרקו, אין מעילה זריקת הכשר, כיון שיש על הדם דין שיריים. הגמ' שואלת שהרי ריו"ח אמר שאין דבר שעושה שיריים חוץ ממחשבת חוץ לזמנו או חוץ למקומו, הואיל ומרצין לפיגולם. והגמ' מתרצת שאין כוונת ריו"ח לאפוקי פסול, אלא כוונתו שמתוך הדברים שאינם מרצים בציבור רק אלו עושים שיריים, ולא שאר פסולים, אבל טומאה שהותרה טומאה בציבור עושה שיריים.

ו. דם שלן או קרבן שנתפגל, לפני זריקה מועלים בו, ואחר זריקה אין מועלים בו, ואם היה שהות ביום לזרוקו, למ"ד (ה. הובא בב.) שצריך שיהיה בו התר אכילה כדי להוציאו מידי מעילה, יש בו מעילה, ולמ"ד שמספיק התר שחיטה אין בו מעילה.

ז. נפסל ביוצא ונזרק דמו – בשר קדשי קדשים שיצא לפני זריקה וחזר ונכנס ונזרק הדם, לר"א כיון שהזריקה היא שלא כתיקנה מועלים בו, ואין חייבים עליו משום פיגול ונותר וטמא, ולר"ע אע"פ שלא הכניסו אין מועלין בו, וחייבים עליו משום פיגול ונותר וטמא, דזריקה שלא כתיקנה מוציאה מידי מעילה, וכן נחלקו באימורי קדשים קלים שיצאו לפני זריקה וחזרו וזרק דמם, שלר"א אין מועלים בהם, דזריקה שלא כתיקנה אינה מביאה לידי מעילה, ואין חייבים בהם

משום פיגול ונותר וטמא, ולר"ע מועלים בהם, דזריקה שלא כתיקנה מביאה מידי מעילה, וחייבים עליהם משום פיגול ונותר וטמא.

ואמר ריו"ח שרק ביצא מקצתו מועילה הזריקה ליוצא אליבא דר"ע מיגו דמתניא זריקה למקצת שבפנים, אבל ביצא כולו לא.

ז. ורב פפא אמר שרק כשיצא הבשר אמר ר"ע שהזריקה מועילה ליוצא, אבל כשיצא הדם וחזר וזרקו, אין הזריקה מועילה, ובקדשי קדשים מועלים בו, ובקדשים קלים אין מועלים בו.

ר"ע מוכיח כדבריו ממה שהמפריש חטאתו ואבדה והפריש אחרת תחתיה ואח"כ נמצאת הראשונה, זריקת הדם גורמת שלא יהיה בשניה איסור מעילה אע"פ שהיא פסולה, (והיינו שנשחטו בבת אחת, אבל בזה אחר זה לא כיון שמיד כששחט את הראשונה נעשית השניה מותר חטאת).

עוד מוכיח ר"ע כדבריו ממה שאם שחט את שתי החטאות (הנ"ל) והדם מונח בכוסות, מועלים בשתיהן, ואם נזרק דם אחד מהם, כמו שאין בבשרה מעילה, כך אין מעילה בבשר השניה. ואמר על זה ר"ל (ז): שמה ששמעו מדברי ר"ע דאיירי בשחט את שתיהן בבת אחת זו אינה תשובה טובה, דכיון שהשניה פסולה אין חילוק בין בבת אחת לבזה אחר זה, שהרי ר"ע סובר שזריקת דמה פותרת את חברתה כיון ששתיהן כגוף אחד. וענה ריו"ח שאינם כגוף אחד, שהרי במפריש ב' חטאות לאחריות, והעלה אימורים של אחד לפני זריקה, ואח"כ זרק מדם השני, אם עלו ירדו, ואילו בקרבן אחד לא ירדו.

מחשבת פיגול בדבר שהולך לאיבוד – החושב לשפוך את שיירי הדם למחר, לא הוי פיגול, כיון שהוא הולך לאיבוד, וכדמצינו באלל שאינו מטמא טומאת נבילה כיון שאין בו ממשות, וכן אימורים שאבדו או שנשרפו שחשב עליהם מחשבת פיגול, לא הוי פיגול, אבל אם חשב על דבר העומד לישרף או ליאבד (אין הכונה שדינם כך, אלא שכך איירע בסופם), הוי פיגול.

מתי יש מעילה בקדשי קדשים ובקדשים קלים – בקדשי קדשים, לפני זריקה מועלים באימורים ובבשר, ולאחר זריקה מועלים רק באימורים, והבשר הוא ממונו של כהן, ואיסור פיגול נותר וטמא שייך גם בבשר, ובקדשים קלים לפני זריקה אין מעילה כלל, ואחרי זריקה יש מעילה רק באימורים, והבשר הוא ממון בעלים, ואיסור פיגול ונותר וטמא שייך גם בבשר. ואם נפסל הבשר ביוצא, אף לר"ע שזריקה מועלת ליוצא לענין מעילה, היינו לשריפה שאינו נשרף עד שיהיה נותר, אבל הזריקה לא מתירה את הבשר באכילה.

חטאת העוף:

דיני חטאת העוף

ח. מתי יש מעילה ופסולי טומאה וכו' בחטאת העוף – משעה שהוקדש העוף מועלים בו, ומשעה שנמלק הוכשר להפסל בטבול יום (והיינו כרבנן דס"ל שטבול יום כיון שקלשה טומאתו, פוסל משקה ואוכל של טומאה או קודש ואינו מטמאם, או כאבא שאול דס"ל שמדרבנן משום מעלה בקדשים טבול יום הוא ראשון לגבי קודש ועושה אותו שני, או כר"מ שמדרבנן יש לטבול יום דין שני לטומאה), ובמחוסר כיפורים, ובלינה, ומשעת הזאת הדם (ולמ"ד מיצוי הדם מעכב וכדלהלן, גורסים משעת מיצוי הדם), חייבים משום פיגול ונותר וטמא, אך אין בו מעילה, והוא ממון לכהנים, ולר"ע דס"ל שזריקה מועילה ליוצא שלא יהיה בו מעילה, אבל הוא אסור באכילה.

ח. מצוי והזאה – לרב אדא בר אבהה המיצוי מעכב, דכתיב "והנשאר בדם ימצא אל יסוד המזבח חטאת היא", ולרב הונא המיצוי אינו מעכב, ואין דין "מצוה" אלא אם "נשאר", ו"חטאת היא" קאי ארישא על ההזאה. ואף שלגבי מנחה דכתיב "והנותרת" זה מעכב, שהרי אם נחסר מהסולת או מהשמן או מהלבונה פסולה, שאני התם דכתיב "והנותרת" יתירא. וכן נחלקו תרי תנאי אליבא דרבי ישמעאל אם שיריים מעכבים. והא דקתני שחטאת העוף או עולת העוף שמלקו ומיצוה דמן במחשבת חוץ למקומו, פסול ואין בו כרת, ובמחשבת חוץ לזמנם, פיגול ויש בו כרת, למ"ד שמיצוי אינו מעכב צ"ל שמיצוי הדם איירי רק על עולת העוף שאין בה הזאה אלא מיצוי.

לעילוי נשמת

מו"ר הגה"צ רבי אליעזר גינזבורג זצ"ל
מנהל רוחני דשיבת פוניבז'

אשר ייעץ כיוון ועודד במשך השנים את כתיבת סיכומי "תמצית".
נלב"ע י"ח אלול התשע"ז. ת.נ.צ.ב.ה.

לפרטים והערות נא להתקשר ל-052-7692282.

גליון זה יוצא מידי חודש כשבועיים לפני המבחן, כמו כן יו"ל גם גליון
סיכום חודשי על המשנה ברורה, ועל "קנין חכמה".
ניתן לקבל את הגליונות בנקודות ההפצה
או במייל - A0527692282@gmail.com

נודה מאד לכל מי שיכול לסייע בכיסוי ההוצאות המרובות.
לפרטים - 052-7692282.

ניתן לתרום בנדירים פלוס בקופת "תמצית".

חדש- יצא לאור תמצית מסכת סוכה גפ"ת עם רא"ש
ור"ן. וכן תמצית מסכתות תמורה וזכריות, ותמצית
משנה ברורה חלק ד'.

כמו כן ניתן להשיג תמצית הש"ס א' (ברכות וסדר
מועד). תמצית הש"ס ב' (נשים). תמצית הש"ס ג'
(סדר נזיקין). (ניתן להשיג גם על כל מסכת בנפרד).
וכן תמצית גפ"ת על מסכתות פסחים יבמות גיטין
ב"מ וב"ב. תמצית תנ"ך, תמצית משנה ברורה חלקים
א' ב' ג', ותמצית ספרי מוסר, ותמצית ספרי חפץ חיים.
בקרום יצא בעזרת ד' תמצית הש"ס ד' (סדר קדשים
ומסכת נדה).

נקודות מכירה בירושלים, בני ברק, מודיעין עילית,
אלעד, בית שמש, אשדוד, רכסים, ועוד.

חדש- ניתן לרכוש את החוברות ולקבלם הביתה
באמצעות משלוח, (בכמויות המשלוח חינם).

לפרטים - 0527692282

נקודות הפצה ברחבי הארץ: לפרטים ולפתיחת נקודות נוספות - 052-7692282.

ירושלים - ישיבת מיר (בית שלום, ארון קלטות "ובלכתך בדרך") 0527692282.

"מרכז הסת"ם" יחזקאל 1 ככר השבת. נוח יעקב- אשר גולק 8/2 077-7979554.

דברי חיים 12 (פלמן) 02-6259923. רמות פולין 66 דירה 28 02-5879786.

רמות ג' תאודור לביא 12 (רייכמן) 052-7147249. פרחי 10 (חיון) 02-5401420.

רמת שלמה (הרב טרוביץ) ביהכ"נ חזו"א. "כתר מלוכה" רח' בית ישראל 1 053-3117762.

מנחת יצחק 3 (טויב) 0533117762. בית וגן- רח' משולם ראט 1 (קרפל) 02-6424736.

גבעת שאול - קהתי 1 בכניסה לבנין ליד הת.ד. חדש- הרובע היהודי, כולל צילו של היכל. 053-3107876.

בני ברק- מרצבך, מלצר 24 03-5790989. מרכז הסת"ם רחוב זכריה 3. יוספי. קיבוץ גלויות 9.

מנקין, בורוכוב 3 03-5780281. קלרמן, רבי עקיבא 9. 054-8439903. כהן, יגאל אלון 27/8 054-8440406.

ציקינובסקי זוננפלד 20 03-6769572. נאה, רבי מאיר 3, רמת אהרן. 052-7144066.

רוטנר סוקולוב 39 052-7662047. פקשר עזרא א' מול ביכ"נ אגו"י [מוהר"נ גשטטנר] 03-6746990.

רבי טרפון 4 בני ברק מנכבסת כבס - נא 0524077373. קרית הרצוג אברמסקי 43 (ניילינגר). 0524077373.

מודיעין עילית- ר"ע 30/6 052-7692282. כולל עטרת שלמה. אבני נזר 30/2 (זיידל) 08-9741111.

ריטב"א 26 (רוכלין) 050-4173968. "תינוקי" רח' ריה"נ 30 הרב מפוניבז' 4 (יעקובוביץ). 052-7144090.

אהל תורה (אהבת שלום) רבי יהודה הנשיא 35. מרומי שדה 23 (פודולסקי) 08-9791339.

ביתר- פרידמן. קניג 18 058-3207845. המגיד ממעזריטש 27 קומה ג' (שכטר) 052-7684471.

אשדוד- רובע ז' חלפתא 5/2 (וולף) 08-8642821. רובע ח', הרותם 37 (וולף) 053-3148677.

אופקים- (קרייסמן) החיד"א 1605/6 054-8415259. רכסים- כולל נר ישראל (כהן) 052-7183722.

בית שמש- רמה א' ערבות הנחל 8/1 02-9920565. חדש- נחל לוז 18 (אופיר) 0533103773.

בן איש חי 71/6 (לוי). 050-4120542. חדש- רמה ג' משה רבינו 9/9 (הומינר) 0527674908.

אלעד- (אדלשטיין) ככולל מדרש אליהו, או ברח' בעלי התוספות 22. 052-7690972, או 03-9337827.

הר יונה- בביהכ"נ המרכזי, 058-3293176. פתח תקוה (ברוכים) רח' אריה בן אליעזר 26/15 052-7107905.